

**משרד החינוך התרבות והספורט
מינימל כא"ב, תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים
גף השכלה**

מדעי ההתנהגות

תכנית לימודים לרמת השכלה יסוד

ירושלים, תשס"ה 2005

כתיבה :
 אירית וולשטיין פלאג
 אביבה يولיויסברגר
 לימור גולדשטייד-ארון
 אורית ענבר-פריזנט

צוות מלאוה :
 מגי קורן, רכזות
 ד"ר מאיר פרץ
 חיים איטקיס
 לאה רוז
 לידיה ריינר
 ניקול שיין

יועץ מקצועי : רינה כהן

עריכה לשונית : אורנה מלול

עיצוב גרפי : דבי אגר

© כל הזכויות על תכנית הלימודים שמורות לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך התרבות והספורט

תוכן העניינים

עמוד	
4	פתח דבר
5	רצionario התכנית
6	תכניות הלימודים: פרקיה ומטרותיה
10	שער ראשון – ה"אני"
11	פרק 1 - פתיחה - תחום הידע
13	פרק 2 - "האני": זהות ודימוי עצמי
16	פרק 3 - תורשה או סביבה
19	פרק 4 - למידה
21	פרק 5 - זיכרון ושיכחה
23	פרק 6 - הנעה
26	פרק 7 - אינטיליגנציה
29	פרק 8 - לחץ
32	פרק 9 - שינוי
34	שער שני – המשפחה
35	פרק 1 - המשפחה כמערכת (תכנית חובה והרחבה)
39	פרק 2 - תפקידים המשפחה והחוורים במשפחה (תכנית חובה)
44	פרק 3 - יחסים במשפחה (תכנית חובה והרחבה)
49	פרק 4 - תקשורת במשפחה (תכנית מצומצמת ומורחבת)
55	פרק 5 - התפתחות ושינויי במשפחה (הרחבה)
60	פרק 6 - מוסד המשפחה (הרחבה)
62	פרק 7 - ערכיים, נורמות ומנהגים במשפחה (הרחבה)
67	פרק 8 - משאבים משפחתיים (הרחבה)
71	שער שלישי – החברה
72	פרק 1 - מהי קבוצה?
74	פרק 2 - גורמים המשפיעים על היחסים בקבוצה.
	הרחבה
78	פרק 1 - ארגון
81	פרק 2 - תקשורת ארגונית
85	פרק 3 - מנהיגות
89	מבחן לדוגמה
95	נספחים
96	נספחים לשער "האני"
101	נספחים לשער "המשפחה"
110	נספחים לשער "החברה"
112	ביבליוגרפיה

פתח דבר

מחקרים מלמדים כי הגורם הוודאי ביותר להצטרופתו של אדם לאוכלוסיית מצוקה הוא מקדמת השכלה נמוך. לעומת זאת, רכישת השכלה נותנת בידי האדם כלים להשתלבות בחברה ואמונה ביכולתו לפקד ברמה האישית, החקלאית והחברתית כאזרח שווה, מעורב ושيق. השלמת השכלה מעכילה את הלומדים ומגבירה את השאיפה לפתחות, את יכולת להתרמודד עם שינויים וחתירות החשיבה (תכנית ללימודים בהשכלת יסוד, ג' השכלת, 2001).

תכנית ללימודים בהשכלת יסוד מכוונת להקנות לומד המבוגר מיומנויות יסוד וידע הנחוצים לתפקידו היומיומי, ומהווים תשתית להמשך למידה ולהשלמת השכלה בرمאות גבוהות יותר. תוכנית הלומדים במדעי ההתנהגות ממליצה את מדיניות ג' השכלה לפתח ולהרחיב את תוכניות הגרעין הקיימות בתכנית הלימודים בהשכלת-יסוד לכדי תוכניות ללימודים מפורטים. בחרנו באחד הנושאים החשובים, על-פי תפיסתנו, לומד המבוגר – מדעי ההתנהגות, בוגר לבסס ידעת מושגי יסוד בתחום ולהתחבר בראצ' תכניות המשך ברמה של 11 שנות לימוד ולימודי תגית.

התכנית עוסקת בהתנהגות הפרט בمعالgi התייחסות שונים: לעצמו, למיטחטו ולمعالgi החבורה שבמס הוא חי ועם הוא מתמודד. בחירת הנושא נבעה מחשיבותו לומד המבוגר. התכנים מאפשרים מודעות עצמית וביתוי אישי בכיתה, תוך שימוש בדרכי הוראה המתבססות על לימוד חוויתי. באמצעותה אנו מאפשרים לומד המתקשה במילויים קריאה וכתיבה לתת ביתוי לנסינו האישי, לתפיסותיו ולידע העולם שלו, ובכך לאפשר דיאלוג ולמידה ללא שימוש במילויים נקיים אלה.

תודה מיוחדת לאורית ענבר-פריזנט שרכיבה את תחום מדעי ההתנהגות באגף וכיום מנהלת מרכז השכלה בתל אביב, על שהשकיעה ממרצה וזמינה בכתיבה ובקידום התכנית. ניסיונה העשיר בהוראת המקצוע ובהדריכת המורים סייע רבות בתהליכי כתיבת התכנית.

שיתוף הפעולה הפורה עם המדריכות בהשכלת יסוד: לידיה ריינר, ניקול שיין ולאה רוז, קידם וסייע רבות לפיתוח המודעות לחשיבות הוראת התחומים במרכזיים. ייחודה של התכנית הוא בעובדה המשותפת עם המחלקה להורים, משפחה וקהילה. תודה לרינה כהן, מנהלת המחלקה, על הליווי והיעוץ המקצועיים ועל העזרות שתרמו תרומה מקצועית וסייעו למקד ולהסביר את התכנית. תודה מיוחדת לאירית ולשטיין-פלג ולאביבה يولיסברגר, האחראיות על התחום במחוז חיפה והצפון, שהיו חלק מצוות הכתיבה.

תודה לylimור גולדשטייד-ארון, מדריכה במחוז הצפון, שכתבה ותרמה מזמנה ומנטיונה להכנות התכנית.

תודה לאורה מלול על העריכה הלשונית ולדבי אגר על הסבלנות ועל המקצועיות שהשקיעה בעיצוב הגрафי.

אנו מוקאים שתכנית זו תקל על המורים בעבודתם החשובה, תתווה כיוונים ו蔑מות ותאפשר לכלונו במידה תוך מעקב ובקרה שוטפים.

חימס איטקיס

מנהל ג' השכלה.

מגי קוֹרֶן

מפקחת ארצית ללימודים בהשכלת יסוד

*תכניות נוספות נכתבו בתקשות המוניים, גיאוגרפיה, ביולוגיה, אורתחות והבנת הנקרו.

רצionario התכנית:

תחום מדעי ההתנהגות הוא העולם הסובב אותנו. לכן, רכישת ידע והכרת מושגים מתחום מדעי ההתנהגות עשויים להקל ולשפר את תפקוד הלומדים בחביי היום יום שליהם. הנושאים מעניינים וקרובים לסטודנטים וכן אפשריים ביטוי אישי בכיתה.

תכנית הלימודים במדעי ההתנהגות בהשכלה יסוד כוללת תחומיים ונוסאים שהסטודנטים נתקלים בהם במהלך חייהם. בחרנו להתמקד בשלושה מעגלים-ה"אני", המשפחה והחברה - באופן שהסטודנט במרכז, וכל תהליכי הלמידה רלוונטי ומשמעותי עבורו.

כדי לתת לאדם תחושת ביטחון בתפקידו במערכות חייו, יש צורך להתייחס לשלוות מרכיבי התפקיד: ידע, מיומנויות, ומודעות. בתכנית אנו עוסקים בהקנות ידע, ודורך הספקטרום של הידע אנו "ונוגעים" במילויים ובקביעות, **בשינוי מהנהריה מקצועית** שבמהלכה מתיחסים גם למילויים ולקביעות ולמודעות ברמה סדנאית.

בעולם שבו חלים שינויים דינמיים תלמידים, מעגלים מסורתיים ומוכרים מתפרקים, אוכלוסיות מגיעות מתרבותות ומקומות אחרים, הופכות השאלות: מה מותר? מה אסור? מה נכון? מה לא נכון? מה מתאים? מה לא מתאים? לשאלות המעשיקות את רובנו.

לימוד מדעי ההתנהגות מזמין לנו אפשרות ליישם עקרונות בחינוך מבוגרים, תוך דיאלוג מלא עם הלומדים. במאמרה *מידל אנדראג'י התפתחותי בעבודה קהילתית* (גדייש ג-ז, 1997) אומרות ד"ו רחל טוקטלי ש"האנדראגוגיה היא דרך בחינוך מבוגרים, המבוססת על השקפת עולם אופטימית בדבר יכולתם של בני אדם מבוגרים לקבוע לעצם מה ילמדו וכי怎 יתנהל התהליך של המשך התפתחותם".

בהמשך, ד"ר טוקטלי מציינת שగורנדטויג קבע עוד לפני מאתיים שנה נורמות חדשות לגבי התהנכות מבוגרים: *פתחות, יחסים שוווניים, מעורבות פעילה של הלומד בתהליך, לימוד נושאים רלוונטיים לחייהם של המשתתפים ודו-שיח "חיי" בין מורים לתלמידים*.

הדיון בנושאים רלוונטיים לסטודנטים אישים מזמינים קשר אינטימי בין הסטודנטים למורה, קשר שיש לו השפעה על תהליכי הלמידה והוא משמש כלי להעצמה. חלק גדול מהנושא ידוע לסטודנטים, ויחד עם העוגן התיורטי של ניסיון החיים הם מאפשרים ראייה אחרת תוך הערכה וביקורת. תהליכי הלמידה מtabס על שיטות הפעלה והתנסות, והמורה מנהה את הסטודנטים מן ההתנסות אל החוויה הקוגנטיבית.

הנושא שnbrero הם כאלה המעשיקים את הסטודנטים, בהתבסס על הניסיון שהצבר בהוראת המקצוע בלימודי התג"ת ונסיונות ללימוד המקצוע בכיתות לדורשי עבודה ברמת השכלת יסוד.

בהתדרות המקצוע "מדעי ההתנהגות" בחרנו לכלול נושאים שמקורים בתחום דעת שוניים כמו פסיכולוגיה, סוציולוגיה מדעי החברה ועוד.

התכנית מאפשרת לסטודנטים לברר את משמעות הלמידה עבורם ולתת לעצםם ביטוי, דבר המאפשר פחוות בתחום לימוד אחרים. לרוב הסטודנטים במסגרות השונות יש תחושה של כישלון לימודי מן העבר והחרדה מפני גבואה יותר. הנושאים שנבחרו יכולים לבנות תשתיית להתרددות אישית טוביה יותר, להקל ולשפר את תפקוד הסטודנטים בחיי היום יום ולהעלות את רמת הקבלה העצמית והביטחון העצמי שלהם.

תכנית הלימודים: פרקי ומטרות

תכנית הלימודים מורכבת מגרעין שהוא גדר לימודי חובה.

תכנית הבסיסית, בהיקף של 70 שעות, מורכבת משלושה חלקים על-פי הרצינול שהוזכר לעיל.

חלק א' – "האני" – 40 שעות

חלק ב' – "המשפחה" – 20 שעות

חלק ג' – "החברה" – 10 שעות

הרחבות המוצעות על ידי כתבי התכנית הן כדלקמן :

✓ למבקשים להרחיב את השער הראשון קיימות תוכניות הנמצאות במרכזים

וניתן לקבלן מהמדריכות הפסיכוגזיות :

1. "מעגליים" – תוכנית לסטודנטים הכוללת מושגי יסוד בפסיכולוגיה בمعالgi חי האדם.

2. "מי מפחד משינוי" – ערכה בנושא התרددות עם שינוי בمعالgi החיים.

3. "על כל צורה שלא תבוא...כדי לדעת" – ערכה בנושא התרددות עם מצביו לחץ.

✓ למבקשים להרחיב את השער השני, "המשפחה", נכתבה הרחבה הנמצאת בוגר התכנית.

✓ למבקשים להרחיב את השער השלישי, "החברה", נכתבה הצעה להרחבה בוגר התכנית.

כל חלק הרחבה בכמה נושאים וניתן ללמד את הנושא לרוחב ולאורך.

תכנית הלימודים מפרטת כל פרק ליחידות משנה. לפני כל פרק יש סקירה קצרה של מטרות אופרטיביות, הגדרות מושגים והיקף שעות כולל. בטבלה עצמה יש פירוט של התכנים, לוח זמנים, רשימת מושגים, הערות DIDAKTIOOT ופעילותות לימודיות וחומר עזר, בהתייחסות למורה ולסטודנט.

מטרות כלליות

- ✓ הלומד ירכוש ידע כללי ומושגים הקשורים בעולם מדעי ההתנהגות.
- ✓ הלומד ירכוש ידע בסיסי בתהליכי התפתחות הפסיכולוגיים וההתנהגותיים בمعالgi החינים השונים, ויבין את ההשפעות הדדיות שבין הפרט לסביבתו.
- ✓ הלומד ירכוש ידע בסיסי בתהליכי פסיכולוגיים המלווים את פעולותיו ואת תפקודיו של הפרט בمعالgi החינים.
- ✓ הלומד יפתח מודעות והבנה למשמעות האישית של התנהגות ברמה האישית, המשפחתיות והקהילהית.
- ✓ הלומד ישפר את יכולתו להתמודד עם מציאות דינמית.
- ✓ הלומד ירכוש כלים למילויוות התקשרות הבין-אישית.
- ✓ הלומד יפתח מעורבות רגשית וחברתית בסביבה הלימודית, המשפחתיות והארגוני.
- ✓ הלומד יכיר ויפתח מודעות לתהליכי הפעלים במשפחה ברמותיה השונות במציאות ימינו ולnochת התהליכי החברתיים המתרחשים.
- ✓ הלומד ירכוש לעצמו כלים שיסייעו בידו בהתמודדות החברתיות בקהילה, במקום העבודה ובمعالgi חייו השונים.

פרק התוכנית

הפרק הראשון כולל סוגיות בסיסיות בפסיכולוגיה וכן בנושאים ובמושגים הנוגעים בפרט עצמו, כמו: זהות, תורשה מול סביבה, דימוי עצמי, זיכרון ושכחה, הנעה, אינטילגנציה, למידה, לחץ שינוי ועוד.

פרק זה מקנה מושגים על ה"אני", כשהלומד במרכזו. מושגים אלו יסייעו לו בהבנת הפרקים הבאים. הנהנה היא, שרק לאחר שיינטו לכל אחד מהלומדים הזמן ללמידה ולדעת נושא זהות העצמי, הוא יוכל להתפנות למידה מעריכית יותר ולהבין הקשרים באופן מكيف.

הפרק השני עוסק במשפחה, וכן נושאים שונים מעולם ההורות והמשפחה. "עם כל התמודדות שעברו על החברה המערבית זו היישראליות בכלל, נתרה המשפחה כזירה העיקרית לדrama האנושית" (מלצר, מעריב 26.2.99). "המשפחה הייתה ועדנה מסגרת החיים ובית הנידול של בני אדם צעירים ובוגרים אחד. וכך היא מעניות החיים של רוב האנשים. המשפחה היא הקובעת, במידה רבה, את המאפיות הנפשית, היחסים בין אישיים והחוויות התרבותית של חכירה. המשפחה גם קבועה, במידה רבה, את המאפיות החברתיות, המתעצבת מתקודם המשפחה ומהתביעות והסוגיות שמצויה המשפחה לפני החברה". (רינה כהן, **הקבוע והמשתנה בנושא משפחה**, משפחה ודעת כרך ב' 2003). מושום כך נדון בפרק זה בתפקידו המשפחה, במשפחה כמערכת, בדפוסי תקשורת במשפחה, במשאבים משפחתיים, בערכיהם ונורמות במשפחה, ביחסים במשפחה ועוד.

הסטודנטים יזהו דפוסים משפחתיים בחיקת האישיים וילמדו כיצד אפשר להתמודד טוב יותר בתפקיד המשפחתי עם הידע שרכש.

הפרק השלישי עוסק ביחידה הבסיסית של החברה – הקבוצה. מהקבוצה מתרחב מעגל חמי האדם לארגון ולחברה.

בחברה מודרנית קיימים ופועלים ארגונים רבים שיש להם השפעה רבה על חייו הפרט והקהילה החברתית. יש הבדלים בין הקבוצות והארגוני השונים, אולם ככלם יש מאפיינים דומים. היה והוא אין הם פועלים בחלל ריק, אין כל אפשרות להבין את התופעה הארגונית והחברתית ללא הבנת הסביבה הקבוצתית, מאפייניה והעקרונות המפעילים אותה. בתקופה שבה אנו חיים, יותר מתמיד, הסביבה הארגונית היא מפתח להבנת חלק ניכר ממאפייני הארגון ומ יכולת ההישרדות של ארגונים. כל הארגונים תלויים במידה מכרעת בסביבתם, הן לקבלת המשאבים והן בשוק פוטנציאלי לתפוקותיהם.

הכנות תכנית עבודה

התכנית בנויה מתוכנית גרעין ותוכנית מורחבת. כל מורה יתכן את תוכנית העבודה שלו על פי משאבי הזמן ואוכלוסיות העיר. כיתות הניגשות למסלול השכלת יסוד בפרויקט דורשי עבודה, יבחרו בגרעין ויגשו לבחון (דוגמה לבחן בעמ' 89).

כיתות שאין ניגשות ללימודי תעודה, יכולות לבנות מודולות שונות, למשל:

- ✓ חתך רוחב- הוראת כל פרקי החובה משלושת הנושאים: "האני", "המשפחה" ו"החברה".
- ✓ חתך אורך- פרק ה"אני" בשלמות.
- ✓ התמקדות בשני נושאים – פרקי חובה של ה"אני" ו"המשפחה".
- ✓ הרחבה בנושא "המשפחה".

רצוי לכלול בכל מקרה את פרק החובה של הנושא "האני", מפני שהוא התשתית של מושגי היסוד לשאר הפרקים.

ההמלצות לחילוק הזמן הכתובת בפרק התכנית תלויות ברמת היכיתה ושיקול דעת המורה. יש לשלב מבחני סיום או הערכה חלופית בכל מסלולי ההוראה. (ניתן להיעזר בתכנית הלימודים: **תקשות המוניים בהשכלת יסוד**, עמ' 9 : תרגול ועזרה)

הערות DIDAKTIOOT

- ✓ כאמור, מטרת תכנית הלימודים היא ללמד את התחום באופן מובנה, ולעומוד בבחן סיום להוכיח ידע ומבנה של החומר הנלמד. מטרת נוספת היא מתן כלים להתמודדות תוך העלאת דוגמאות מהחיקת האישיים. מצב זה יוצר קושי אצל

המורה, המתלבט בין הספק החומר לבין הצורך לתת מענה לנושאים שהלומדים מעלים.

- ✓ היציפות של הלומדים מלימוד המקצוע הוא פתרון לביעות בחיי היום-יום שהם נתקלים בהן, כגון בעיות בתחום ההוראה, בעיות בתחום זוגיות ועוד. יש להציג לפני הלומדים שאינם מתקיינו והכשרתנו לטפל בעיות, אלא ללמד ידע ולתת כלים להתבוננות אחרת על מצבם ועל יחסיהם עם הסביבה.
- ✓ היחסים שנוצרים בין המורה לסטודנטים עקב הדיוון בנושאים שחושפים את הלומדים בהתבטווויות ובפתחות עולמים האישית, מזומנים למורים אינטימיות שיש לנצל להעצמת הלומדים ושותייה להשפיע על כלל תהליך הלמידה. יחד עם זאת, יש להיזהר מפתיחותם של הלומדים וחסיפת עולמים האישית בפני הכיתה. יש ליצור אווירה בטוחה ולא שופטת בדיונים בכיתה.
- ✓ התכנים מאפשרים מודעות עצמית וביתוי אישי בכיתה. דרכי העברת החומר שהתכנית מציעה שונות מדרכי הוראה רגילים והוא בנוי על לימוד חוויתי: הפעולות חברתיות בעלות אופי דינמי, צפייה בסרטים, משחקים סימולציה, שיחות וביתוי בעלפה (תוכלו למצוא דוגמאות מפורטות בתכנית).
- ✓ ייחודה של תחום זה הוא היותו גשר בין לומדים גם בכיתות הטרונגניות, שיש בהן לומדים המתקשים להשתלב עקב פערים במילונות השונות כגון קריאה או כתיבה. תפיסת האדם, ידע העולם וניסיונו האישי של הלומד באים לידי ביתוי ומאפשרים במידה גם ללא מילונות קריאה וכתיבה בעברית.

ארכ כהן - "הארון"

פתיחה - תחום הידע	✓ פרק 1 -
ה"אני": זהות ודימוי עצמי	✓ פרק 2 -
תורשה מול סביבה	✓ פרק 3 -
למיידה	✓ פרק 4 -
זיכרון ושיכחה	✓ פרק 5 -
הנעה	✓ פרק 6 -
אינטלייגנציה	✓ פרק 7 -
לחץ	✓ פרק 8 -
שינוי	✓ פרק 9 -

פרק 1: פתיחה - תחום הידע

סקירת הפרק:

הפרק עוסק בהכרת התחום, נחיצותו ושלושת מרכיביו.

היקף: 2 שעות לימוד

מטרות כלליות:

להציג לומד את תחום הידע ושיטות המחקר הנחוגות בו.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יכיר את מבנה תחום הידע על נושאיו העיקריים.
- ✓ הלומד יגביר את המוטיבציה למידת התחום והבנתו חשיבותו.
- ✓ הלומד ירכוש מושגים כגון התנהגות, לוגיה, פסיכולוגיה, סוציולוגיה
ואנתרופולוגיה, ויתחיל לראות איך מושגים אלה מתבטאים בחייו הפרטיים.

מושגים:

התנהגות –	פעולות שאפשר לצפות בהתרחשוּן (בהבדל מחשבות או מרגשות).
מדעי ההתנהגות –	שם כולל לתחומי מחקר העוסק בלמידה התנהגות האדם מהיבטיו השונים : האישי (פסיכולוגי), החברתי (סוציאלובי) והתרבותי (אנתרופולוגי).
לוגיה –	היגיון, "תורה", תחומי ידע, מקצוע שחוקרים אותו באופן מדעי ובדוק.
נפש –	נפש
פסיכולוגיה –	מחקר ה"אני" , חקר היבטיו האישיים של האדם ; צרכים, התפתחות, רגשות, מחשבות וכו' ... חברה.
"סוציאו" –	סוציאולוגיה – מחקר האדם בסביבה החברתית שלו.
אנתרופולוגיה –	מחקר תרבויות האדם.

תבניות	שעות	מושגים	חומר עזר למורה	חומר עזר ללמידה	פעילויות לימודיות והערות דידקטיות
<p>פתייה – תtems ידע – תטעמאות – לוגיה – פיסיולוגיה – סוציאולוגיה – אנתרופולוגיה – שיטות מחקר – סקר, הצעיה וניסוי.</p> <p>* גזו שיעור מוקד, הטרש את הנושאים שיולדו בכל התנאייה, אין להיכנס להרבה נושאים או למקרים איסיים.</p> <p>* להביהו, שופטוא מיללים לוועיות בשיעור, אללו גבאו פרושים ויש מקום ללמידהutton, כדי ליתבז סוב יותר חדשות, שיחות בסביבה והע. לשם הפחתת תששות, להציג "עמוד מילוי" במחברת.</p>	2	<p>מודע הרתגנות התגנות</p> <p>על הלילה, ומראש ממיינים מגלי לומד לomidim על פ' הגשאים – פיסיולוגיה, רמות, ויש להתאיםו לຮמות הבינה).</p> <p>אנתרופולוגיה וסוציאולוגיה. גןאי.</p>	<p>כונטים שאליה בראש הרלווי: כמה משפייע על התנהגות האדם?"? "מדעי ההתנהגות", אה נספח מס' 2.</p> <p>את ההשיבות בתובים בקצרה על הלילה, ומראש ממיינים מגלי לומד לomidim על פ' הגשאים – פיסיולוגיה, רמות, ויש להתאיםו לຮמות הבינה).</p>	<p>✓ ריסות תחומי הפסיכולוגיה. מפגש ראשון – פסיכולוגיה כללית, חלק אי.</p> <p>איני ברא-אל ומרמים</p>	<p>✓ מפגשים עם הפסיכולוגים הפסיכוביולוגים</p> <p>✓ כוונבים שאליה בראש הרלווי: כמה משפייע על התנהגות האדם?"? "מדעי ההתנהגות", אה נספח מס' 2.</p>

פרק 2 : "האני": זהות ודימוי עצמי

סקירת הפרק :

הפרק עוסק בבחינה ראשונית של הזהות האישית; בהערכות הדימויים העצמי על חמשת מרכיביו: דימויי אופי, דימויי הגוף, דימוי משפחתי, דימוי מוסרי וдинמי חברתי; בשילוב בין התיאוריה לעיסוק חוויתי ב"אני".

היקף: 8 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

✓ להכיר לומד את מושג הזהות, את מרכיבי הדימוי העצמי והשפעתם על התנהגות

האדם.

✓ לעורר אצל הלומד מודעות למרכיבים אישיים אלו.

מטרות אופרטיביות :

✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.

✓ הלומד יוכל תחילה בגים ובעצב הזהות.

✓ הלומד יוכל את מרכיבי הדימוי העצמי.

✓ הלומד יוכל את תפיסתו את עצמו, את כוחותיו וمبرילו.

✓ הלומד ילמד מושגים כגון זהות, תוכנות אופי, מידות, רגשות, דימוי שלילי וחובי, דימוי גוףני, דימוי משפחתי, דימוי מוסרי וдинמי חברתי ודרך היוצרים או הtagבשותם.

מושגים :

תוכנות אופי -

סך התוכנות הנפשיות והרווחניות באדם או הציבור, המתגלות בכל מעשיו ובהתנהגותו.

זהות -

סך המאפיינים (תוכנות, רגשות, דרכי חשיבה והתנהגות) המיחדים אדם, מאפשרים לו לחות את עצמו ובדילים אותו מן الآخر.

דימוי אישי -

"תמונה עצמית" המורכבת מהיבטים שונים בחיי האדם. הדרך שבה אדם "רואה" את עצמו.

תוכנות (חיוביות ושליליות) -

חלק מהדימוי האישי. תוכנות מולדות ונרכשות, המכתיבות כיצד ינהג האדם במצב מסוים.

מידות -

על פי היהדות, מידות הן התוכנות הנרכשות/נלמדות מהסבירה לאחר לידתנו.

רגשות (הازעקה הפנימית) -

עוררות נפשית וגוףנית הנוצרת כאשר חל שינוי במצב.
אנו מפרשים מצבים בעזרת מחשבה ומגיבים עליהם דרך דריך הרגש = העמדת האישית שלנו כלפי המצב.

- דימוי גופני –** תפיסת האדם את גופו, מה הוא חושב עלibri גופו (שופט אותם לחוב או לשיליה) וכייז הוא מקבל את גופו באופן כללי.
- דימוי משפחתי –** הדרך שבה אדם תופס את משפחתו ואת תפקידו במסגרת המשפחה.
- דימוי מוסרי –** הדרך שבה אדם רואה את עצמו כאיש מוסרי על פי אמות המידה החברתיות סביבו.
- דימוי חברתי –** הדרך שבה אדם רואה את עצמו בקשרים החברתיים שהוא מקיים.

תכנים	שעות	מושגים	הערות וידיקטיווֹת	חומר שור למורה
<p>דימויי עצמיים</p> <p>8 שעות לימוד</p> <p>זרות תכונות אופי דימויי אישי תכונות מידות רגשות אפקטיביות</p> <p>לעומת התבוננות הרגשית התמגעל כטביה לתכנית "מעגלים"). בתכנית "מעגלים", בתמגעל כטביה לתכנית "מעגלים"). בתכנית מובאות בדף שניגדים על רצף. בהתחלה יש לעבר על התבוננות לוויאן כיב הלודים דברים את כל האינטראקציות. במאזעות הרמדריכות לא לבדוי" אשנב לפסיכוןו והרוגינה. צמיוני גונני - שאלו בתקנית "מעגלים".</p> <p>מפעשי שליש - פסיבילוגיה היררכית/יפוי בראל ומראים ווינאיר, הוצאה רכס.</p> <p>ישר מהלך/ א' בן זאב.</p> <p>בשוד הרגשות/ א' בן זאב.</p> <p>אינטואיטיבי/ מיכל סנווּר.</p> <p>* הדמיון גונני – "שולק תכונות" (מה היתי, רוץ למכור ומה רצאה לךנות) בגני, בלבד כתם והוים...)</p> <p>* להקפדי על דיסקרטויות במשמעותן. מישאיינו מעוניין לשאוף את כל הקבוצה. אינן חיב. בשיעורים אל הגובל הדק בין בקירות לאגעית דק מאור, ולש לנודה של קבלת עצמות ואחר. יש ליצור לגיטימציה של מושבם שעוזם מביע. * הרדיומי המפתחת יעצור הרותה בפרק המפתחה. הדמיוני התרדי יעצור הרותה התרדרה. * נינטו לפתח את הפן היהודי העוסק בעבודה על המידות.</p>			על המידות.	

פרק 3: תורשה או סביבה?

סקירות הפרק :

הפרק עוסק בבדיקה מרכיבי העצמי (התורשה) והסביבה – מה נובע מהתורשה ומה מסביבה?
הפרק עוסק בהיכרות עם מושג הבשילה ובהשפעת החינוך כסביבה מעצבת.
הפרק עוסק בדיאן בסוגיה פתוחה – מה יכירו אילו תוכנות ישלו בו, התורשה או הסביבה?

היקף : 4 שעות לימוד.

מטרות כלליות :

- ✓ להכיר לומד מושגי יסוד בסיסיים ביוטר בעולם התורשה והשפעתם על התנהגות האדם.
- ✓ לחשוף את הלומד לאפשרות של דיון פתוח בסוגיה לא פתורה, שגם אנשי המקצוע עדין חולקים בעדויותיהם לגבייה.

מטרות אופרטיביות :

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לנושא.
- ✓ הלומד יכיר ויבין את התהליך התורשתי.
- ✓ הלומד ילמד וכייר את המושגים : תורשה, גן, תוכנות מולדות ותוכנות נרכשות, הבדלים והשפעה ההדידית ביניהן .
- ✓ הלומד ילמד על הבשילה כפתרון המשלב בין תוכנות מולדות לנרכשות.

מושגים :

תורשה -	תוכנות שעוברות מההורים לילדיים.
גנים -	חומריים בגוף הנושאים את התוכנות המולדות. בעזרתם התוכונה מועברת לצאצאים.
תוכנות מולדות -	תוכנות גופניות ותוכנות אופי שהאדם נולד עמן , קיבלן בתורשה מהורייו.
תוכנות נלמדות -	תוכנות שהאדם רוכש אחרי לידתו על ידי למידת חיקוי או למידה אחרת.
מידות -	השם שנתנה היהדות לתוכנות הנלמדות במהלך חיינו לאחר הלידה.
תכונות דומיננטיות - שתלטניות :	תכונות מולדות חזקות, המתגלות כבר בדור הבנים. לדוגמה : צבע עיניים.

תכונות חביבות - נשלטות :

תכונות מולדות שהאדם נושא, אולי אין מתגלות; לעיתים הן מתגלות רק אצל הנכדים או הנינים.

לדוגמה: היכולת לדעת תואמים, תכונה העוברת מהוריהם לנכדים. כל גורם המשפיע על האדם בהתקפותו אחרי לידתו: האנשים הסובבים אותו, תנאים פיזיים וכו'.

סבירה -
השילוב בין התורשה והסבירה. גורמים מולדים שייצאו לפועל רק על ידי גירוי נכון מהסבירה. לדוגמה: הקשור לדבר בשפת בני אדם הוא מולד (אצל אדם שומע ובריא); הילד למד לדבר רק אם יהיה גורמים מתאימים בסביבה, היינו אם הילד ישמע דבריו לידיו ויהיו מי שיגיבו לקולות שהוא שמע בעצמו.

תבאים	שעות	תבאים	תבאים עזר למורה
毛主席	פעילות לימודית והעלות דידקטיות	חומר עזר ללמידה	חומר עזר ללמידה
<p>למידה שעות לימוד.</p> <p>✓ התנהוגות נרכשת שינוי דפוסי חשיבה התנסות חקוי חקר ניסוי וטעיה</p> <p>פתיحت הנישא תעסוק בשאלות החשובות המביאות את הילודים עצמים למסגרות הלימוד - מהי למיורה? מה תשיבותה של הילדיה: מה משמעה זהה של הלמידה להתפתחות האדם? מהו מקומו של המשך ללמידה התמושגים ניתן לפועל הילדיה במרחב התהווים: שallow סגנות למדידה והעבירה בيتها, אהר כך לפרט את הסגנונות השווים ולהסברים, ככל יכולתו לשיק עצמאו לsegno הדמיוני עצמו.</p> <p>* להזוק את הילודים כדמות מתהבות, המלמדות על ידי תיכון וhogmo אישית להתנהגות נאותה בסביבות האישית.</p> <p>* להדגיש לגיטימציה לשונות בין אישית בסגנו למירה - אין אן סגנו "מאנח" ובolumn טוביים, "כל אחד וממה שמתואם לוי..."</p>	2	<p>✓ פ██יכויה בלילה/ מגאש רашון/ כפי בראל ומרום וינאייר, הוצאה הרכס.</p>	<p>✓ תכנית "מעגלים" - סקסט בעמו. 4.</p>

פרק 5: זיכרון ושיכחה

סקירת הפרק:

הפרק עוסק בתהליך הזיכרון ושלושת שלביו - רכישה, אחסון ושליפה... מרכיבי זיכרון וסוגיו השונים – מיצגים, עיבוד מידע, זיכרון לטוח קצר ולטוח ארוך. השכחה כתוצאה של בעיות בזכרון, היתרונות והחסרונות ודרך התמודדות.

היקף: 6 שעות לימוד

מטרות כלליות:

- ✓ הכרת המושג זיכרון ומשמעותו.
- ✓ להציג בפני הלומד תהליכי חשיבה הקשורים בתפקידו הזכרון.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יבין את הקשר בין זיכרון בזמן ובין זיכרון להתקפות.
- ✓ הלומד למד את תהליכי הזיכרון ושלביו: רכישה, אחסון ושליפה.
- ✓ הלומד יכיר תהליכי ארגון המידע במוח: קליטה, עיבוד, שינון וחזרתיות ועוד.
- ✓ הלומד למד שיש כמה סוג זיכרון שאפשר לעשות בהם שימושים אחדים: זיכרון חזשי, זיכרון לטוח קצר וזכרון לטוח ארוך.
- ✓ הלומד יבין את תופעת השכחה, הסיבות לה והדריכים להתרدد עמה.
- ✓ הלומד ירכוש מיומנויות, שיעזרו לו בארגון חומר זיכירתו.

מושגים :

קליטה/רכישה -	כניסה של מידע למוח ולבזיכרון.
אחסון -	שמירת המידע בזיכרון.
שליפה -	הוצאת המידע מהזיכרון.
מוח -	זיכרון של כל פרט מידע במוח.

זיכרון לטוח קצר וזכרון לטוח ארוך –

מחסני זיכרון, כל אחד מהם משמש לטוח זמן אחר ומכל כמות שונה של מידע.

זיכרון חזותי, זיכרון שמעתי, זיכרון תנועתי –

זכרון המכיל את המידע שנקלט על פי החושים בהתאם.

ארגון מידע - שיטות חשיבה לשיזור המידע ולארגון כך, שייהיה קל יותר לאחסנו ו גם לשלו אותו אחר כך בעת הצורך.

תכנים	שעות	מושגים	חומר עזר ללמידה וחומר עזר ללמידה	פעילויות למידה והariantים
<p>זיברנו ושבחה</p> <p>שעות</p> <p>למוד</p>	<p>7 קליטה/רישיה</p> <p>7 אחסון</p> <p>7 שליפה</p> <p>7 מושגים</p>	<p>זיברנו לאותן נציגים</p> <p>זיברנו לאותו אדור</p> <p>זיברנו רוזותי</p> <p>זיברנו שמענייני</p>	<p>✓ מובא לפיסיולוגיה / אנטקוניסון</p> <p>✓ פיסיולוגיה של לילית / מגש ראשוני / צוות בראל גולדרים גמייאון הצעאתה ויערנו' בצהובען המאנדרה אה רבס.</p> <p>✓ נפלאות הדבון ועתמי השראה - ניצח אילן.</p>	<p>מווייברנו: מהו מיקומו של היזכרון בהירני להתפתחות: מהו מושגתו של היזכרון בהירני אשעים פרטיטים, משפטהיהם וללא מדים: מהי השפעת היזכרון התהבותי, הלאומי והמורשת היזכרון' בשורש מהעבר, המאנדרה אה התקוד בזורה ומכוון ליתרונו העתידי.</p> <p>* מושתך ייכרנו שבWEBPACK מוציאים לכתה מספר פירותים זעלה הלימודים לזכור לולושים מהי לאחר העלמתם (זיברנו 7 + 2).</p> <p>בשלב שי של המשתקה הינו בצל-צל רשות רטיסים, שיכלים שכך דעתותם מסויים, דוגמה - כל עבודה (הගברים זיברנו יהוד) או שיטות חומרים לאפשרותם להעס (הגשים תמכונגה יהוד). אפשר שטבנוקות זוטר, שבו יגנסו בטבנוקות זיכרו שנות, גנו!</p> <p>✓ קריאה בkowski וט (הזהוח)</p> <p>✓ העתקה / סיכום - תלויה בראשמה ✓ צורתה מסלול דמיוני במקומות מוכרב צו הבית "תיליה" כל פרט מרשימתה במקומות לאורך העסלול.</p> <p>✓ זירת "אנדריס" – בוצעו בקבוצות.</p> <p>פריטים מהארשותה ושינויים</p>
<p>זיברנו ושבחה</p> <p>שעות</p> <p>למוד</p>	<p>7 קליטה/רישיה</p> <p>7 אחסון</p> <p>7 שליפה</p> <p>7 מושגים</p>	<p>זיברנו לאותן נציגים</p> <p>זיברנו לאותו אדור</p> <p>זיברנו רוזותי</p> <p>זיברנו שמענייני</p>	<p>✓ מובא לפיסיולוגיה / אנטקוניסון</p> <p>✓ פיסיולוגיה של לילית / מגש ראשוני / צוות בראל גולדרים גמייאון הצעאתה ויערנו' בצהובען המאנדרה אה רבס.</p> <p>✓ נפלאות הדבון ועתמי השראה - ניצח אילן.</p>	<p>מווייברנו: מהו מיקומו של היזכרון בהירני להתפתחות: מהו מושגתו של היזכרון בהירני אשעים פרטיטים, משפטהיהם וללא מדים: מהי השפעת היזכרון התהבותי, הלאומי והמורשת היזכרון' בשורש מהעבר, המאנדרה אה התקוד בזורה ומכוון ליתרונו העתידי.</p> <p>* מושתך ייכרנו שבWEBPACK מוציאים לכתה מספר פירותים זעלה הלימודים לזכור לולושים מהי לאחר העלמתם (זיברנו 7 + 2).</p> <p>בשלב שי של המשתקה הינו בצל-צל רשות רטיסים, שיכלים שכך דעתותם מסויים, דוגמה - כל עבודה (הගברים זיברנו יהוד) או שיטות חומרים לאפשרותם להעס (הגשים תמכונגה יהוד). אפשר שטבנוקות זוטר, שבו יגנסו בטבנוקות זיכרו שנות, גנו!</p> <p>✓ קריאה בkowski וט (הזהוח)</p> <p>✓ העתקה / סיכום - תלויה בראשמה ✓ צורתה מסלול דמיוני במקומות מוכרב צו הבית "תיליה" כל פרט מרשימתה במקומות לאורך העסלול.</p> <p>✓ זירת "אנדריס" – בוצעו בקבוצות.</p> <p>פריטים מהארשותה ושינויים</p>

פרק 6: הנעה

סקירת הפרק :

הפרק עוסק במניע, הנעה, סוגים מניעים (פנימיים וחיצוניים).

חסך/צורך/רצון/דחף.

הפרק דן בתהליך של טיפול בתחום חוסר פעללה וסיפוק הצורך או החסך.

מומלץ לעסוק בהרחבה במדרג הצרכים של מאסלו – סוגים צרכיים והיררכיה.

היקף: 4 שעות לימוד.

מטרות כלליות :

✓ להביא את הלומד להבין תהליכי המניעים אותם לפעולה בכל מיני מקומות,

תחומים ותקופות בחיים.

✓ להביא את הלומד לקבל את השונות הבין אישית הקשורה בהנעת אנשים
בסביבתו.

מטרות אופרטיביות :

✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לנושא.

✓ הלומד יוכל יסוד בהנעה (מוטיבציה).

✓ הלומד יוכל סוגים שונים של מניעים ותהליכי הנעה.

✓ הלומד יזהה צרכים, מניעים, חסכים וסדרי עדיפות אישיים.

✓ הלומד ילמד להשתמש בסוגי הנעה אחדים בתוך אינטראקציה בין אישית.

מושגים :

הנעה -

מניע וסיבה לבצע פעולה כלשהי.

מניע -

גורם, סיבה, דחף, צורך, הגורם לאדם לפעול בדרך כלשהי כדי להגיע

לסיפוק / מילוי הצורך.

מניע פנימי -

רצון ודחף פנימיים לעשייה מתוך הנאה, בלי ציפייה למילוי חיצוני.

מניע חיצוני -

עשיה מתוך ציפייה למילוי חיצוני.

מדרג הצרכים של מאסלו -

תיאוריה העוסקת בסידור מניעי האדם בחיו על פי סדר צרכים חיוני, מה חשוב לחשוב פחות.

התיאוריה מחלקת את מניעי האדם לקבוצות הבאות (מהחיוניים ביותר לחוניים פחות) : צרכים

פיזיולוגיים/גופניים, צורכי הגנה, צורכי שיכנות ואהבה, צורכי הערכה, צורכי מימוש עצמי.

תבניות	שעות	מושגים	עליות לימודית והערות דידקטיות	חומר עזר ללמידה	חומר עזר למורה
הנעה - мотיבציה לימוד	4 שעות	מניע פנימי מניע חיצוני	לאחר קיראת הטקסט, הבנת התכוו ועיבודו בדרכה הילשונית, עברים שוב על המושגים, כולל תרשיים רימויים על הלווח: מג'יע - פועלה - סיפוק הדחף/הצורך ישום תרשים זה בפועלות המתאיימות: רعب - אכילה - שובע שעmons - יצאה לבילוי - תחוות סיפוק.	✓ הכנית "מעגלים" - סקסט עמי, 3.	✓ פסיכולוגיה כללית/ מניגש ראשוני צייף, בראל ומרום נימאייר, הוצאת RCS.

תגניות	שעות	מושגים	עלויות לימודiot זרועות זייזקטיות	חומר עזר ללמידה	חומר עזר ללמידה
הנעה - מוטיבציה לימוד	2 שעות	<ul style="list-style-type: none"> ✓ היררכיה ✓ מדרגות הצרכים של מאסלו, מדרגות הצרכים של האלה נספח מס' 3. ✓ מדרגות הצרכים של כרטיסיות וועליהן רישומים צרכיים, כגון מזון, קורת גג, קריירה, אהבה, מין, משמעות, בגדי, החביבים וכו' / מומאל להיכיו 7 - 8 כרטיסיות לפחות לפחות את הפיטה, ומורם להלמידים לסדר את הכרטיסיות על פי סדר חשיבותו. לאחר התגליל ובזיקת התוצאות מלמדים את דרוג הצרכים של מאסלו. ✓ צורכי הגנה, ✓ צורכי שיעיות ואהבה, ✓ צורכי הערכה, ✓ צורכי מימוש עצמי. 	<p>פסיבילוגיה כלילתית / מאנש ועשון / ציטפי</p> <p>מכינים מושפע "חbillot" של ברטיסיות וועליהן רישומים צרכיים, כגון מזון, קורת גג, קריירה, אהבה, מין, משמעות, בגדי, החביבים וכו' / מומאל להיכיו 7 - 8 כרטיסיות לפחות לפחות את הפיטה, ומורם להלמידים לסדר את הכרטיסיות על פי סדר חשיבותו. לאחר התגליל ובזיקת התוצאות מלמדים את דרוג הצרכים של מאסלו.</p>	<p>פסיבילוגיה כלילתית / מאנש ועשון / ציטפי</p> <p>בדאל ומורים נומיאר, הוצאות רבס.</p>	<p>פסיבילוגיה כלילתית / מאנש ועשון / ציטפי</p> <p>בדאל ומורים נומיאר, הוצאות רבס.</p>

פרק 7 : אינטלקנציה

סקירת הפרק :

הפרק עוסק בסוגיה "מה בין השכלה ומנת משכל". הפרק מציג את מבחני האינטלקנציה ודן בתאוריות מוקובלות בתחום – תאורית ריבוי אינטלקנציות של גרדנר ותאורית האינטלקנציה הרגשית של גולמן.

היקף : 4 שעות לימוד.

מטרות כלליות :

- ✓ לחזק את ההבדלים בין השכלה לאינטלקנציה.
- ✓ לשרש תפיסת הלומד את עצמו כאדם לא אינטלקנטי, משום שהוא חסר השכלה.
- ✓ ללמד תיאוריות חדשות בעולם הפסיכולוגיה באשר למושג אינטלקנציה.
- ✓ לאפשר ללומד להבין את מבחני ההשמה למקום העבודה הכלולים מבחן אינטלקנציה, מבחני אינטלקנציה בתבי הספר ועוד.

מטרות אופרטיביות :

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יכיר את המונחים "מנת משכל" ו"השכלה" ואת ההבדלים ביניהם.
- ✓ הלומד יבין מהם מבחני כניסה לעבודה, מהם מבחני מילון, ומה מטרתם.
- ✓ הלומד יכיר ויבין את המונח "ריבוי אינטלקנציות".
- ✓ הלומד יכיר ויבין את המונח "אינטלקנציה רגשית".
- ✓ הלומד יובא בסוד התפיסתי לתיאוריות חינוכיות מודרניות.
- ✓ הלומד יחזק את הדימוי העצמי על ידי למידת "פרופיל האינטלקנציות" האישי שלו והענקת מקום ומשמעות לכל כשרונותיו.

מושגים :

רמת משכל - IQ

אינטלקנציה. הגדרות רבות למושג אינטלקנציה, והן מדברות על הקשר ללמידה, לחשוב ולהשתغل למצבים חדשים. רמת משכל או מנט משכל (כפי שהיא נקראת בדרך כלל) היא ממד חיוני ליכולות אלו (כ모ות, ציון, מסר מעריך), המושג בעזרת מבחנים. השכלה - לימודי במסגרת חינוכית מסוימת או שאינה מסוימת, **ידע הנרכש במהלך חייו האדם**.

מבחני אינטלקנציה -

מבחנים שჩיברו פסיכולוגים כדי לכמות (למדוד) את רמת המשכל של האדם.

אינטלייגנציות מרובות -

תיאוריה של גארדנר, המדברת על אינטלייגנציה מסווג של כישרונות, וגורסת כי לאדם כמה סוגים של אינטלייגנציות הפעולות יחדיו.

אינטלייגנציה רגשית - EQ

תיאוריה של ד"ר דניאל גולמן, המפתחת שני סוגי אינטלייגנציה מהתיאוריה של גארדנר. גולמן טוען כי לכל אדם אינטלייגנציה הגיונית (שכלית) ואינטלייגנציה רגשית. השימוש הנכון של השתיים יביא לתפקוד הטוב ביותר.

מודעות עצמית - היכרות עם ההצלחות והמוגבלות האישיים, הבנת מניעים פנימיים, צרכים, דרכי חשיבה ותגובה.

תביבים	שעות	מישגים	תומר עוז למורה
תביבים	שעות	פעילות לימודית והעורות דיקטיביות	תומר עוז ללמידה
<p>אינטיליגנציה IQ</p> <p>רמות משכלי / IQ , מנת משכלי , מבוגני אינטיליגנציה , רמות מורבות , אינטיליגנציה רגשית .</p> <p>רשות מושכל ורשות ליבורן</p> <p>רשות מושכל / IQ , מנת משכלי , מבוגני אינטיליגנציה , רמות מורבות , אינטיליגנציה רגשית .</p>	<p>4 שעות ליבורן</p> <p>4 שעות</p>	<p>מיפוי אינטיליגנציה על פי היכולות האינטלקטואליות – הדרישות כדי להוות בעלי מקצוע טוביים – על פי תיאוריה האינטלקטואלית – המורות של ארדנן .</p> <p>שירה שהבה מנותחים מעצבים , שבhem הראש שאלתו לעל ההיגיון ... אך אפשר ללמוד את ההיגיון להיות רגש ... מה קורחה לאנשים נבוגם שהיאנטיליגנציה הגהשת שללהם לוקה בחרס ....</p> <p>* יש לוודא שהשיטה תישאר במרקחות מבט חיצונית ולא אישית .</p>	<p>תומר עוז למורה</p> <p>תומר עוז ללמידה</p>

פרק 8: לחץ

סקירת הפרק:

הפרק עוסק בהגדרת לחץ פסיכולוגי כתופעה קוגנטיבית, בהפרת איזון ובمعالגי החיים שבמסגרת לחץ פועל: משפחה, חברה, עבודה, סימפטומים, משאבים ודרך התמודדות.

היקף: 6 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

- ✓ להקנות לומד ידע על מוצבים הגורמים לחץ, על תגבות, דפוסי התנהגות, משאבים ודרך התמודדות.
- ✓ לאפשר לומד להבא לכתיה דוגמאות אישיות, כדי להבין כיצד יש להגיב באופן היעיל ביותר.
- ✓ לאפשר לומד הקלה וגישה במצבי לחץ מעצם הבנת המנגנונים המנטליים בזמן לחץ.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד ילמד את תהליך ה"פרשנות" המוחי בתגובה לגירוי מלחץ.
- ✓ הלומד יזהה סימפטומים שונים לחץ וילמד על השונות הבין אישית במצבי לחץ.
- ✓ הלומד ילמד לזיהות משאבים חיוניים עבورو בתקופות מלחיצות ולהשתמש בהם.
- ✓ הלומד יוכל לחלוק עם הכתיה לחץ אישי ולנסות למצוא דרכי לפתרונו.
- ✓ הלומד יזהה דרכים לאיעילות שבחן השימוש במצב לחץ בעבר ויחפש דרכים אחרות.
- ✓ הלומד יחזק את דרכי התמודדות שלו עם לחץ וילמד דרכים חדשות.

מושגים:

פרשנות -	פענוח גירוי שנקלט במוח והענקת משמעותו לאותו גירוי.
סובייקטיבי -	איישי
איום -	גירוי המתפרש כמסכן את שלמות נפשו, גופו, פרנסתו וכוכ' עד שלמות חייו של האדם או של אחד ממקורביו.
הפרת איזון -	מצב של שינוי באיזון קיים בעקבות גירוי מסוים או התרחשות בمعالג החדים.

AIRUIIM B'MEUGALI HACHAIM -

התרכחותיות במהלך חייו האדם בתחום המשפחה, העבודה והחברה, המשפיעות על חייו שלו.

תגובות (סימפטומים) גופניות -

תגובה גופנית לחץ נפשי, כגון עלייה בלחץ הדם, בחילה, הסמקה, חיוורון, קוצר נשימה ועוד.

תגובות רגשיות -

תגובה רגשית לחץ נפשי, כגון תחושת חרדה, כאס, רגשות אשם, דיכאון ועוד.

תגובות מחשבתיות -

תגובה חשיבתית לחץ נפשי, כגון חוסר ריכוז ובלבול, שכחה, קושי לקבל החלטה ועוד.

תגובות התנהגותיות -

תגובה נצפות (שניתן לראות) לחץ נפשי, כגון בכיה, אלימות, אכילה מופרזת או הפסקת אכילה, עישון מופרז, שתיה ועוד.

התמודדות יעהה -

התמודדות שתביא להפחחת תחושת לחץ, לעיתים אף לפתרון הבעיה, וזאת מבלי לפגוע בתפקוד ובחיי האדם.

לחץ כגורם "מצמיח" -

"אחרי" התמודדות טובה עם לחץ, האדם מודע לכוחותיו וליכולת ההתחמדות שלו ומאמין בהם. הוא רכש ניסיון, חוויה הצלחה, מרחב את מגוון דרכי ההתמודדות שלו, מרגיש שחייב את יכולת הבחירה והSHIPOT וחש סיפוק عمוק.

תביבה	משך הלימודים	הערות דידקטיות ומלحوות ללמידה	המוצר עזר ללמידה
לראז שעות לימוד	6	<ul style="list-style-type: none"> ✓ פרשננות סובייקטיבית, איום הפחת איזואן, אירונזים במעגל, ✓ מומלצות התניות להתייחסות לחוץ איסיאות למתבבים שונים. גם בפרק זה קו הגבול בין תמיינה לשישיותו קיים, לשמר על אובייקטיביותו, לחתת ליטיסציה לתגובה שנות להוציאו בבחון מפגש ראשוני / גיגי דרכי התמודדות הלוויות כאשר הלוויות מספרים על דרכם, התמודדות ל��יות. סימני לחוץ, שלאלו<i>אישי, נוגעך</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "על כל צירה שלא תבזא" – תכנית מעובדת לנומד מכוונה, האגוי להינויו – פסיביאנוגיה בבליטות - מפגש ראשוני / גיגי דרכי התמודדות הלוויות, והוותח רבס.
לראז שעות לימוד	6	<ul style="list-style-type: none"> ✓ יש הרורה רגუיניות להפעלה בחוברת "על כל צירה שלא תבזא – כדי לדעת". ✓ ערך כל צירה שלא תבזא – כדי לדעת." ✓ ערכה למורה בושאס לעצם שיחקה. עיתון להשייג באמצאות המדריכמות). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ "על כל צירה שלא תבזא – כדי לדעת" – תכנית מעובדת לנומד מכוונה, האגוי להינויו – פסיביאנוגיה בבליטות - מפגש ראשוני / גיגי דרכי התמודדות הלוויות, והוותח רבס.

פרק 9 : שינוי

סקירת הפרק:

שינוי, דינמיות של שינוי, הכוחות המרכיבים והמקדים. מושבי ההتمודדות ודרךם לפתרון הקשיים. תפיסת השינוי כהזדמנויות ולא כאוים.

היקף: 6 שעות לימוד

מטרות כלליות:

- ✓ להקנות לומד ידע על שינויים, על הפרת האיזון ועל הכוחות המרכיבים והמקדים אותו.
- ✓ לאפשר לומד להביא לכיתה דוגמאות מחייו, כדי להבין כיצד יש להגיב באופן הייעיל ביותר.
- ✓ לאפשר לומד הקללה רגשית בעת קבלת השינוי, מעצב הבנת המנגנונים המנטליים לפני, בזמן ואחרי התראחותו.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע ובין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לנושא.
- ✓ הלומד למדゾן שינוי כהפרת איזון.
- ✓ הלומד למד מהם הכוחות המרכיבים ומהם המקדים בתהליך שינוי.
- ✓ הלומד למד לקשר דפוסי חשיבה והתנהלות, כגון חוסר ודאות, איבוד שליטה, קבלת החלטות, יכולת התאמה וगמישות מול תהליכי שינוי.
- ✓ הלומד יכיר את דפוסי ההتمודדות האישיים שלו עם תהליכי שינוי.
- ✓ הלומד ישפר את יכולת ההتمודדות שלו עם התהליכים האלה.

מושגים:

שינוי -	הפרת איזון קיים. התראחות חייזונית או פנימית המשנה את המציאות בסביבת הפרט.
כוחות מקדים -	משאים, גורמים בסביבה, שיסייעו בהتمודדות עם שינוי.
כוחות מרכיבים -	גורמים המפיעים בהتمודדות עם השינוי.
динامي -	משתנה.
הפרת איזון -	שינוי בדרך שבה מתרחשים הדברים שאנו רגילים אליהם. אי ידיעה מה יהיה הלאה.
חוסר ודאות -	חוסר יכולת לשלוט בחשיבה, ברגש או בהתנהלות. התנהלות החוזרת על עצמה.
איבוד שליטה -	עימות, אי הסכמה בין אנשים, דעות או רצונות מנוגדים.
דפוס התנהלות -	תהליך שבו נשלכות האפשרויות ונבחרת האפשרות הטובה ביותר.
كونפליקט -	יכולת לקבל שינוי, להתאים את עצמו ולבצע שינויים.
קבלה החלטות -	גמישות -

ארכ. צי' – ה鞍מה

המשפחה כמערכת (תכנית חובה והרחבת)	✓ פרק 1 -
תפקידים המשפחה וההוריות במשפחה (תכנית חובה והרחבת)	✓ פרק 2 -
יחסים במשפחה (תכנית חובה והרחבת)	✓ פרק 3 -
תקשורת במשפחה (תכנית מצומצמת ומורחבת)	✓ פרק 4 -
התפתחות ושינוי במשפחה (הרחבת)	✓ פרק 5 -
מוסד המשפחה (הרחבת)	✓ פרק 6 -
ערכיים, נורמות ומנהגים במשפחה (הרחבת)	✓ פרק 7 -
משאבים משפחתיים (הרחבת)	✓ פרק 8 -

פרק 1: המשפחה כמערכת

סקירה:

הפרק עוסק בהכרת מוחות המשפחה כמערכת, בחשיבות החוקים, הגבולות והיררכיה לתקוד הייעיל של המשפחה.

היקף: 2 שעות לימוד בתכנית החובה, 2 שעות לימוד בתכנית המורחבת.

מטרה כללית:

- ✓ להקנות מספר מושגים הקשורים לנושא.
- ✓ לאפשר לומד להבין את מבנה המשפחה הפעלת מערכות ואת השפעה ההדידית שיש לכל בני המשפחה זה על זה.

מטרות אופרטיביות לחלק החובה:

- ✓ הלומד יפתח הבנה לבני המשפחה כמערכת שיש בה חוקים, גבולות והיררכיה, שיש לשמר עליהם כדי שהמשפחה תתפקד היטב.

מטרות אופרטיביות לחלק הרחבה:

- ✓ הלומד יפתח הבנה להשפעה ההדידית שיש לבני המשפחה זה על זה, ויבין את הקשר שיש בין כל חברי המשפחה בהיותם חלק מערכות אחת.
- ✓ הלומד יבין את חשיבות השמירה על הגבולות והחוקים במשפחה.

מושגים (חובה)

משפחה -	הקבוצה החברתית הבסיסית. שם כולל להורים, בנייהם ונכדיהם. המשפחה כוללת גם קרובים, כגון דודים, גיסים ובני דודים.
מערכת -	הקבוצה הקטנה ביותר היא – בני הזוג. היום אין הגדרה כוללת לכל סוגים המשפחה.
גבייל -	מבנה שבו הדברים ערוכים בסדר מסוים ויש קשר להשפעות בין כל החלקים. שינוי בחלק אחד משפיע על יתר החלקים במערכת.
מדרג (יררכיה) -	קו הנראה לעין או דמיוני, המפריד בין דבר לדבר. במשפחה – גבול מפריד בין דור לדור, בין מה שמותר ומה שאסור ועוד.
קוואליציה -	סולם דמיוני של אנשים (במשפחה, במקום העבודה ועוד). והתקידים של אנשים (במשפחה, במקום העבודה ועוד).
- (במשלה: הצרפות מפלגות שונות לשם רכבת ממשלה ; במשפחה: התחברות זמנית של אנשים או גופים בעלי דעתות שונות, כדי להשיג מטרה מסוימת).

שם כולל לכל האנשים החיים יחד בתקופה אחת. כל 25 שנה נוצר דור חדש.
במשפחה בדרך כלל כמה דורות: דור הסבים, דור ההורים ודור הילדים.

לחلك הרחבה

משפחה כמערכת סגורה –

מערכת שהקשרים שלה והתקשורות שלה עם הסביבה (מערכת החינוך,
שירותים עירוניים, חברים בקהילה וכו') סגורים. זאת אומרת שאין פניה
של המשפחה החוצה ואין קבלת השפעה מהסביבה פנימה לתוך המשפחה.

משפחה כמערכת פתוחה –

משפחה שהקשרים שלה והתקשורות שלה עם הסביבה פתוחה ומאפשרת
זרימה טובה של מידע מתוך המשפחה החוצה. זרימה זו מאפשרת גם קבלת
השפעה מכל מיני גורמים בסביבה לתוך המשפחה.

הננית חובה:

תכנים	שעת	משגים	עליות לימודיות הערות דידקטיות	חומר עזר למורה
<p>משפחתיה כעוברת</p> <p>ללאר הציגת ההגדרות של המושגים יש להציג את השיבות המשפחחה במערכת, שיש בה השפעה הדדית בין בני המשפחחה.</p> <p>מושאים שיש להציג המשפחחה כעוברת, שומר על גבולות ברורים בין זהירותו, סדר החווים, המחלקה, מושר מוגברים.ם. 1980.</p> <p>סיפור הממחיש את המשגנים: קואליציה, תיאוון, הורה אינו חבר שולחן וויאין, שפוקן. כן יש להציג, שמיורה על חוקי המשפחחה המודיעים ויגיעיה סටו, ספריות תպועלים, תל-אביב, וההיוות למורה כיצד להשתמש זהה בيتها לרואה נספה 2, "��"ש במשמעותה".</p> <p>של הדגש, שהמשמעות היא מעכברת היררכית. כל בני המשפחחה שונים בערך העצמי שלהם, אבל אין שום שווים בתוכו ובങבויות שלהם. יש להוק עצל הלומדים את ההתבנה, שהוורים והנגיינט משפחחה. ובניהם המובילים את המשפחחה, הם הקובעים העיקרים שיש להם חובות וכוכיות של מהיגרים. 1 דף למורה - נספה בערךת/</p>	2 משךבת שעות בערכות לימוד. בובל הרוכبية קואליציה דור	<p>משפחתיה כעוברת</p> <p>משפחתיה כעוברת</p> <p>משפחתיה כעוברת</p> <p>משפחתיה כעוברת</p>	<p>עליות לימודיות הערות דידקטיות</p> <p>עליות לימודיות הערות דידקטיות</p> <p>עליות לימודיות הערות דידקטיות</p> <p>עליות לימודיות הערות דידקטיות</p>	<p>חומר עזר ללמידה</p> <p>חומר עזר ללמידה</p> <p>חומר עזר ללמידה</p> <p>חומר עזר ללמידה</p>

הרבבה:

תביבים	שעות	מישגים	עלויות לימודיות הרערות זידקטיות	חומר עזר ללמידה
המשפהה כὑרכבת	2 שעות	✓ מערכת פתורה מعرבות סגורה	✓ כאשר עוסקים בנושא בהרבה כדי לעוזר לתלמידים לראות את התרנוגת ואת ההסרוונת של המספרה כמערכת סגורא או פתויה, ולהציג בפניהם את ההשיבות של מיציאות האיזון הנכון לכל משמעותה. זאת אומרת, למצואם מהרי הדרך התאמתמה לכל משפהה לקיימים תקשורת עם הסביבה שלה.	הביבליה זרה לפרק החובבה.
תביבות	2 שעות לימוד.	✓ מערכת פתורה מערבות סגורה	✓ לשבקש מהתלמידים להביא דוגמאות לסוגי משפטותיהם מכיריים ובדוק ביה אם כל משפהה מכל סוג מתקדת כὑרכבת (כדי להראות שבכל סוג של משמעות הוא בעצם מערכות שיש בה תפקידים, גבולות ברורים, היררכיה). כמו כן, לבדוק אילו קואליציית יכילות להתקיים בסוגים שונים של משפחות.	חומר עזר ללמידה

פרק 2: תפקידים המשפחתיים וההורים במשפחה

סקירה:

הפרק עוסק בתפקידים המשפחתיים לפי ציפיות החברה ולפי התפיסה התרבותית בתפקידים ההוריים במשפחה בחלוקת תפקידים במשפחה המסורתית לעומת המשפחה המודרנית

היקף: 4 שעות בתכנית החובה, 4 שעות הרחבה.

מטרות כלליות:

- ✓ להכיר לומד את תפקידים המשפחתיים ואת בעלי התפקידים במשפחה.
- ✓ להכיר לומד את התפקידים של ההורים במשפחה.

מטרות אופרטיביות לחלק החובה:

- ✓ הלומד יכיר ויבין את המושגים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יכיר את תפקידים המשפחתיים לפי ציפיות החברה הישראלית.
- ✓ הלומד יכיר את תפקידם של ההורים במשפחה לפי ציפיות החברה הישראלית.
- ✓ הלומד יבין מהי ההשפעה של חלוקת התפקידים במשפחה על מערכת היחסים בה.

מטרות אופרטיביות לחלק הרחבה:

- ✓ הלומד יכיר את חלוקת התפקידים במשפחה המסורתית לעומת המשפחה המודרנית.
- ✓ הלומד יכיר ויבין את המושג "הורים כמנהיגים" במשפחה, ואת חשיבות התפקיד הזה.
- ✓ הלומד יבין מהי ההשפעה של חלוקת התפקידים לרוחות בני המשפחה.

מושגים:

חובה

משימה או מעשה מסוים שהוטל על מישחו לבצע אותו באופן זמני או קבוע.
תפקיד שאדם מקבל על עצמו מרצע שהוא מביא לידי לעולם או מאץ לידי וקובע את אחריותו כלפיו.

תפקיד -

תפקיד הורי -

הרחבה

חלוקת תפקידים - האופן שבו נחלקים תחומי האחריות במשפחה. לכל אחד מבני המשפחה יש תפקיד במסגרת המשפחה.

מנהיג -

אדם היוכל להניע אנשים להתנהגות מסוימת. יכולות זאת נובעת מן התפקידים שבשליטה הוגדר ממלא, וממן הסמכויות והאמצעים אשר בידיו.

הורים כמנהיגים - הורים, המנהלים ומובילים את המשפחה לקרה יעדים ומטרות החשובים להם.

כנית חובה

תכנים	שיעור	מושגים	עלות לימודית והערכות DIDACTICAS	חומר עזר ללמידה	חומר עזר ללמידה
הפרק 4 המקורי המשפרה לימוד.	2 שיעור לימוד.	✓ תפרק 4 המקורי המשפרה לימוד.	כדי להביא לידייתו הולמד את תפרק 4 המשפרה לפני ציפויו החברה. להלן פירוט התפרקדים:	✓ "הורים יילדים, יחויזה 1 המשפרה מה?"; עמי, ראה זו למורה נספה 4 – תפרקidi המשפרה. האגיבריסטה הפנתונה ושרוד החגנון, 1980.	✓ "הורים יילדים, יחויזה 1 המשפרה מה?"; עמי, ראה זו למורה נספה 4 – תפרקidi המשפרה. האגיבריסטה הפנתונה ושרוד החגנון, 1980.
הפרק 3 המקורי המשפרה לימוד.	2 שיעור לימוד.	✓ לאפשר את המשכיות המשפרה. ✓ לחתת הריששות ביטחון לבני המשפרה. ✓ לספק קשר ישיר בין בני המשפרה ולדאוג לבראותם הנפשי וhogogeniy. ✓ לתקן את הלידות ולהכינם לחיי מוגרים בתברה, בשותפות עם מסגרות חינוך וחכלה (לעוזר לילדים בתהליך ההיברות).	✓ "משפרה לעגען חינוך ובוגרים - תאיה" ומעשיה". רינה כהן, משפרה וឌעתה, משדר החינוך, יהושלים, 1997, עמ' 3 - 20.	✓ "משפרה לעגען חינוך ובוגרים - תאיה" ומעשיה". רינה כהן, משפרה וឌעתה, משדר החינוך, יהושלים, 1997, עמ' 3 - 20.	✓ "הורות באתגר בהתהות איסית" / חיים עמיין, מנהה למנהה מס' 5, משר' החינוך והתרבות, 1993.

תבויות	משך	שיעור	מושגים	עלויות לירקוטיות	הווראות למורה
תפרקדיי ההורמים במשפחה	2 שעות לימוד	✓ תפרקדי הורי	✓ משפחתיות ההורם	יש להבהיר ולהדגיש שגמ אצל האדם הפרטיו משתנה התפקיד ההורי בمعال ההורות שלו, שכן הנתינה והחבות של הורה להנין שונת נשי. יש לעזוזו לומד ליהמת את השינוי שחל בתפרקדי כהורה בمعال ההורות שלו, ולחזור לגיטמזה לשינוי זה.	✓ דן מידע למורה, נספה 4 – תפקד ההורם
במשך ההורם	2 שעות לימוד	✓ משפחתיות ההורם	✓ המשפחתיות שלם יוצרים : ההורמים משיערים דך האוירה המשפחתיות שלהם יוצרים במשפחתם. האוירה כללת ערבים, אמונות, מנהגים, דרכי תריהםות גה להה וכדומה.	✓ היחס לילדיהם והציגות מהם על-פי סדר הדרישה שליהם ועל פילם, גם הם משיערים על עציב אישיות הילד. זאת אמותה שארציות מהבנור שוניות מהציגות מהצעיר בינו או מלך יאח, או שהציגות מבהה בכוונה יכלהות להוית שנות מחזקיות לבן-בוגר הדתותיים של המשפחה.	✓ דן מידע למורה, נספה 4 – תפקד ההורם

騰נית הרתבה

תבניות	שעות	מושגים	חומר עזר ללמידה	פערות דיזקטיות ועלות דיזקטיות
חלקות תפקידים במשפחה	2 שעות לימוד.	/ חילוקת תפקידים	✓ משחק "מי עשה מה", רואה נספה 5.	<p>יש להציג שחלוקת התפקידים בין הבעלים לאישה במשפחחה המסתורית השונה מזו שבמשפחחה המודרנית.</p> <p>במשפחחה המשותפת הולוקותת התפקידים קובעה ברורה: האב אחראי לפרקciaת המשפחחה ולקשר עם העולים שמעורר לאביה, ואילו האם אחראית על המשפחחה ועל בית, על טיפול הפיזי והרגשי בבני המשפחחה ועל הבינוגד. גם לילדיים יש תפקידים שונים ומוגדרים בהתאם למיניהם ולגילם.</p>
חלקות תפקידים במשפחה	2 שעות לימוד.	/ תלמידה בר אב.	✓ תלמידה בר אב.	<p>במשפחחה המודרנית חילוקת התפקידים בין בני הזוג לבני הלילדים אינה קבועה ובrhoה לרוגב. דבר זה מביא לעובדים למתה ולסטטוסיים במושפהה. אי-הברירות מזמין אותה אי הסכמהות ווכוחיםليل ההולכה ועל האופן שבם מבצעים בני המשפחחה את התפקידים השונים.</p>
חלקות תפקידים במשפחה	2 שעות לימוד.	/ מומלא לשימוש במשחק "מי עשה מה". giton להקהין קטעים מתוך הספר "הנתגננה מאוחרת".	✓ מומלא לשימוש במשחק "מי עשה מה". giton להקהין קטעים מתוך הספר "הנתגננה מאוחרת".	<p>הדבר קשה במיוודה להווים שהונכו בגישה המסורתיות, אבל הם יכולים ולהתעד את יכוליהם לפי הנסיבות המורדירות יותר והולכות בשווינו בין נשים לנברים והראות את הילד וכרכיו בצוורה שוגה מבעבר.</p>

תבניות	שעות	מושגים	הערות דיאלקטיות	חומר עזר ללמידה
הורים כמההגים לימוד שעות 2 ✓ הורים כמההגים לימוד שעות 2 ✓ מנגראיג	תשוב להזדಗיש ללמידה, שהורים צריכים להיוות המניגים במשמעותם, כPsi שהיה בעבר, לנפניהם רבים איבדו את סמכותם ההורית או ויתרו עליה. על ההורים להוביל ולהנהי את בנים, משוחחים על פיהם והאמנות שלהם. הם צריכים לקובע תוקפים המשפחתיים, תוך התהשבות ילדים, ולדעת לאכוף את ההורקים. הורים צריכים להיוות קששבים ומתחשבים בצורכם, הילדים, אבל הם אלה שנקבעים בסיטוא של דבר את ההורקים הנגעים לילדים (בהתאם לכליהם) וכן את ההורקים שעל פיהם פועלת המשפחחה.	תשוב להזדגיאש ללמידה, שהורים צריכים להיוות המניגים במשמעותם, כPsi שהיה בעבר, לנפניהם רבים איבדו את סמכותם ההורית או ויתרו עליה. על ההורים להוביל ולהנהי את בנים, משוחחים על פיהם והאמנות שלהם. הם צריכים לקובע תוקפים המשפחתיים, תוך התהשבות ילדים, ולדעת לאכוף את ההורקים. הורים צריכים להיוות קששבים ומתחשבים בצורכם, הילדים, אבל הם אלה שנקבעים בסיטוא של דבר את ההורקים הנגעים לילדים (בהתאם לכליהם) וכן את ההורקים שעל פיהם פועלת המשפחחה.	תשוב להזדגיאש ללמידה, שהרים צריכים להיוות המניגים במשמעותם, כPsi שהיה בעבר, לנפניהם רבים איבדו את סמכותם ההורית או ויתרו עליה. על ההורים להוביל ולהנהי את בנים, משוחחים על פיהם והאמנות שלהם. הם צריכים לקובע תוקפים המשפחתיים, תוך התהשבות ילדים, ולדעת לאכוף את ההורקים. הורים צריכים להיוות קששבים ומתחשבים בצורכם, הילדים, אבל הם אלה שנקבעים בסיטוא של דבר את ההורקים הנגעים לילדים (בהתאם לכליהם) וכן את ההורקים שעל פיהם פועלת המשפחחה.	חומר עזר למורה

פרק 3: יחסים במשפחה

סקירת הפרק:

הפרק עוסק ביחסים במשפחה ובמערכות יחסים במשפחה.

היקף: 4 שעות בתכנית החובה, 6 שעות בתכנית המורחבת.

מטרה כללית:

- ✓ להביא לתשומתلب הלומד את החשיבות ואת המורכבות של יחסים בתחום המשפחה.

מטרות אופרטיביות:

חוובת

- ✓ הלומד יכיר ויבין את המושגים הרלוונטיים לנושא הפרק.
- ✓ לפתח מודעות למורכבות של היחסים במשפחה ולהשפעה החזקה שיש לאיוכות שלהם על כל אחד מבני המשפחה.

הרחבה

- ✓ הלומד יהיה מודע למורכבות של היחסים במשפחה ולהשפעה החזקה שיש לאיוכות שלהם על כל אחד מבני המשפחה.
- ✓ הלומד יכיר ויבין מהם הגורמים המשפיעים על טיב היחסים.

מושגים לחובה

יחסים -	קשר ומגע בין שני אנשים או יותר. חיבור או שילוב בין אנשים.
קשר דם -	היחס שבין קרובוי משפחה ממוצא משותף.
ניטוק -	פירוד, הפסקה של קשר (ניטוק מגע, ניטוק יחסים).
קונפליקט -	מאבק, סכסוך, ניגוד, התנגדויות עניינים בין אנשים.
הידברות -	הגעה להסכמה לאחר חלפת דעתות ושיחת הבקרה.
פער -	רווח גדול בין שני דברים. הפרש של כ- 25 שנה בין קבוצות גיל.
פער דורות -	הבדלים בתפיסות, בערכיהם ובהתנהגוויות המקובלות בין דור ההורים לדור הבנים, או בין דור הבנים לדור הסביס.
צורך -	מצב פנימי של אדם הנזקק לדבר מה, כדי להגיע להרגשה טוביה עם עצמו ועם סביבתו.

להרבה

תחרותיות -

מודעות -

קבלה -

יריבות בין אנשים הרוצים להגעה לאותן מטרות או לאותם דברים כדי לקבל רוח או פרס מסויים. למשל: תחרות על תשומת הלב של אמא. עירנות ורגשות לדברים המתרחשים בתוך האדם ובסביבתו. יכולת של האדם לקבל את הדברים הטובים והראים בו ובאחרים, את הכוחות יחד עם החולשות שלו או של האחרים, מבליל לשפט את עצמו או את האחרים על מי שהם (קבלה עצמית וקבלת الآخر).

תכנית הרובה

תכנים	שעות	מושגים	פעילויות ללמידה והערכות דידקטיות	חומר עזר ללמידה	המוצר למורה
<p>יש להזכיר יהוד עם הלומדים את היריחסים הקיימים במשפחחה בין קבוצות שנות:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ יהודים בני גוג וגוג ✓ יהודים בין הורים לילדיים ✓ יהודים בין דורות (לודגמה: בין ננד לסבתא) ✓ יהודים בין אחים ✓ יהודים בין המשפחחה הגרעינית לבני המשפחחה המורכבת. <p>מיהי משמעותם וחישובות של יהיסים? על איזה אגדים הם עונים?</p>	2	☒ יהודים ☒ שענות ☒ קשר דם ☒ לימוד	על יהוד עם הלומדים את היריחסים הקיימים במשפחחה בין קבוצות שנות: ✓ יש להזכיר יהוד עם הלומדים את היריחסים הקיימים במשפחחה בין קבוצות שנות: ✓ יהודים בני גוג וגוג ✓ יהודים בין הורים לילדיים ✓ יהודים בין דורות (לודגמה: בין ננד לסבתא) ✓ יהודים בין אחים ✓ יהודים בין המשפחחה הגרעינית לבני המשפחחה המורכבת. מיהי משמעותם וחישובות של יהיסים? על איזה אגדים הם עונים?	<p>✓ "המשפחחה המזרחית" וירגיניה סטירר, 1975. ספריית הפועלאים,</p> <p>✓ אחיהם לא ריביות" אי, פיבר אי, מירילש, לייף סנטור, אלקנה 1999.</p> <p>✓ "היהודים מהי?"/ ספר 1, האנגרטיסטה הפתוחה, marsh horowitz 1980</p>	<p>✓ יש להביא לכיתה תמונות המתארות טangi ייחודיים שווים בין יהודים וAGO لتלמידים למשפחתה בעוזרתם את סוג היחסים הקיימים במשפחחה. ראה הערא דז'קטית 1.</p> <p>✓ "היהודים מהי?": האנגרטיסטה הפתוחה, הנוגברטיסטה הפתוחה, marsh horowitz 1980</p>
<p>ఈ שבוע למדו יהודים וAGO שionarioת יהיסים טוביים ותשורת טובייה במשפחחה, לעממת התנהגוויות הייצרות קונפליקטים ויחסים ויחסינוות תקשורתית. כדי למן יהודים הלמודים את אוטו התנהגוויות המשפעות על טיב היחסים במשפחחה. למשל: הניסיון לסייע את דודו הآخر או בCKER ולשפטו אותו הרבה, יכול להזמי קונפליקט, מתח ואישיותן פעללה. לעומת זאת, הכוננות להגעה להסכמות בהידברות בין בני המשפחחה, תוך כבוד הדדי, יכולה להביא לשיטור וליחסים טובים במשפחחה.</p>					

תפקידם אינטלקטואלי	השאלה הכלכלית	השאלה ה_socיאלית	השאלה לפניהם
רשות המיסים וירישת הטבות הבריאות הסוציאליות הכונסן	השאלה הכלכלית הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם
רשות המיסים וירישת הטבות הבריאות הסוציאליות הכונסן	השאלה הכלכלית הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם
רשות המיסים וירישת הטבות הבריאות הסוציאליות הכונסן	השאלה הכלכלית הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם
רשות המיסים וירישת הטבות הבריאות הסוציאליות הכונסן	השאלה הכלכלית הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם	השאלה הSOCיאלית לפניהם

הרבה

תכנים	শעות	מושגים	עמלות ללמידה וריגוט דידקטיות	חומר עזר ללמידה	חומר עזר ללמידה למורה
בנויות יהיסים סוביים במשמעות לימוד	2 שעות הידברות	✓ תחרויות ✓ תחרויות הידברות	לאחר שהتلמידים דברו על איבנות היריחסים שהם מכירים במשמעותם בכלל ובמשמעותם בפרט ונאה העלה בתכנית התהבהה, כדי לבדוק האם אליה ייחסים הם הם הי רוכזים בהם משפחתם, ומהו, לדעתם, הדרכיהם שיעורו להם להשיג את המטרה. אפשר להיעזר בתכנית שמצווגים בפרק "תקשות ותrix" במשמעותה).		
קבלה עצמית וקבלת ההאר שעות לימוד ✓ אמון ✓ היסים טוביים	4	✓ צורך קבלה ✓ מודעות ✓ אמונה	חשיבות כמו קבלה עצמית וקבלה האורה, והם מושג מפתחה באיכות חיסים. השוב להביו לסטודנטים כי כאשר אדם מכיר את עצמו: את צרכיו, את רגשותיו ואת דעתו, הוא יוכל לקבל יותר את עצמם. כאשר אדם מכיר את צורכי האהאר, את רגשתו ואת דעתו, הוא יוכל לקבל את האהאר בלישוף אותו ולתת לו אמונה.	✓ "הרות עיליה" תומס גורדון, היצאת בנה, 1995.	

פרק 4: תקשורת במשפחה

סקירה הפרק:

הפרק עוסק בסוגי תקשורת קיימים במשפחה;
במה שמאפיין את טיב התקשרות במשפחה;
בתగובות רוחות החוסמות תקשורת טובה בין אנשים;
באימון בסיסי של הלומד במילויים: הקשבה, מסר "אני", בפרטן קונפליקטים בשיטת "אין מפסידים";
בתפקיד התקשרות במשפחה.

היקף: 6 שעות בתכנית החובה, 10 שעות בתכנית המורחבת.

מטרות כלליות:

- ✓ להציג TAGS החוסמות תקשורת במשפחה (AMILOLIOT ו-AMOLOLIOT).
- ✓ להציג מילויים המקדמות תקשורת במשפחה.

מטרות אופרטיביות:

חובה

- ✓ הלומד יבין את המושג "תקשרות במשפחה".
- ✓ הלומד יכיר שני סוגי תקשורת:AMILOLIOT ו-AMOLOLIOT.
- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הקשורים לתקשרות במשפחה (המופיעים בתכנית).
- ✓ הלומד יכיר TAGS החוסמות תקשורת בין אנשים, כגון ביקורת, האשמה, פקודות והוראות, מתן עצות, הטעפת מוסר ועוד.
- ✓ הלומד יבין שלתקשרות במשפחה יש כל מיני תפkidim וילמד לזהותם במשפחה.
- ✓ הלומד יכיר ויזה מה בונה תקשורת טובה במשפחה.

הרחבת

- ✓ הלומד יכיר את מגוון הצרכים של בני משפחתו לתקשרות ויזהה על מה מדברים במשפחה ועם מי, ועל מה לא מדברים ולמה.
- ✓ הלומד יכיר ויזה מה בונה תקשורת טובה במשפחה.
- ✓ הלומד יתאמן באופן בסיסי במילויים: הקשבה, מסר "אני", בפרטן קונפליקטים בשיטת "אין מפסידים".

מושגים

חוּבָה

- תקשורת** - כל הפעולות שנעשות כדי ליצור קשר עם האחר ולהעביר מידע.
- תקשורת יעילה** - תקשורת בין אנשים המביאה לתוצאות רצויות לאלה שנמצאים בקשר.
- תקשורת מילולית** - תקשורת שנעשית בעזרת הדיבור (המיללים).
- תקשורת לא מילולית** - תקשורת הנעשית בעזרת הגוף או טון הדיבור ולא מילים. לשם או לראות מה חשוב לאחר ולהתייחס לאדם ולדבריו באכפתנות.
- תשומת לב** - דבר ותגובה של השומע, שלא מאפשר לדבר לומר את מה שרצה בדרך שלו במצב יעילה.
- חוסם תקשורת** - דבר ותגובה של השומע, שלא מאפשר לדבר לומר את מה שרצה בדרך שלו במצב יעילה.

הרחבה

- הקשבה** - שמעה מכוונת וזויה מתן תשומת לב לנאמר.
- אמפתיה** - היכולת של האדם להבין את הרגשות ואת הכוונות של الآخر, לקבל אותם ולא לשפוט או לבקר אותם.
- מסר "אני"** - צורת דיבור הבאה לומר לאחר מה פוגע בי ובזכויות שלי עקב התנהגותו. האדם מדבר על עצמו ועל השפעת התנהוגות של الآخر על הרגשות ועל המחשבות והתגובהות שלו.
- מסר "אתה"** - צורת דיבור מאשימה הבאה לומר לאחר שה坦הגותו או דבריו פגעו בשולח השדר ובזכויותיו.
- קונפליקט** - מצב של עימות, סכסוך, אי הסכמה בין אנשים. התנששות עניינים בין אנשים.

תקשות המשפהה (תכנית התובה)

תקשות במשפחה (הרחבה)

تگنیز	شעות لیمود	شلاغ	شখন	শখন উদ্দেশ্য	চোরা উদ্দেশ্য
<p>تاریخ تماس گورانو، ۱۹۶۹ بنگل</p> <p>✓ "হওয়া সুল্লো" "হওয়া সুল্লো" হচ্ছাত تمام</p> <p>✓ চাইল্ডলেক্ষন দিয়ে বিজ্ঞান পরিকল্পনা বাস্তু তত্ত্ব সুবে বিশেষজ্ঞ বাস্তু অধিকারী সহজে শব্দ বিশেষজ্ঞ বাস্তু মাধ্যমে বিশেষজ্ঞ বাস্তু তত্ত্ব এবং মাধ্যম বাস্তু আলো মুদ্রণ ও মাধ্যম বাস্তু আলো মুদ্রণ ও মাধ্যম</p> <p>✓ চাইল্ডলেক্ষন দিয়ে বিজ্ঞান পরিকল্পনা বাস্তু তত্ত্ব সুবে বিশেষজ্ঞ বাস্তু অধিকারী সহজে শব্দ বিশেষজ্ঞ বাস্তু মাধ্যমে বিশেষজ্ঞ বাস্তু তত্ত্ব এবং মাধ্যম বাস্তু আলো মুদ্রণ ও মাধ্যম বাস্তু আলো মুদ্রণ ও মাধ্যম</p>	2 শুভ ইন্ডো	✓ ক্ষেত্র অন্তর্ভুক্ত বিশেষজ্ঞ বাস্তু	✓ ক্ষেত্র অন্তর্ভুক্ত বিশেষজ্ঞ বাস্তু	শিখন অন্তর্ভুক্ত বিশেষজ্ঞ বাস্তু	শিখন অন্তর্ভুক্ত বিশেষজ্ঞ বাস্তু

תכנים	שעות	מושגים	עיקיות לימודית וaleurות אידלקטיות	חומר עזר ללמידה	חומר עזר למורה
<p>✓ כדי לאמן את הלמוד במונינות של מסר "איני", שהיא שיל פוגעת בזכותו של מוסר המסר, מבלי להושם. הכוונה היא לכללים לומדיים לרבות כתלי שבעוזו הוא ייכל להזמין شيئاו בהתגנותו האחר במשמעותו וmorphologically משפטו (ואה בספרו של גורדון "הרות עילדר").</p> <p>לוגברה למסר "איי": "כאשר אתה משאיר כלים בכיר או שהוא שגרתי לרוחן את המטבוח, אני כועסת, כי אני Zarica להרוחן כלים במקומות ללבת לנוח". מתוחשב בי ובבעודתי". לא מתוחשב לי שתהה לא מטההה פגעה כינמה נודהה זוגמה למסר "אתה": "תמים אתה לא מתוחשב כי, ושוב אתה פראי שמשאיר לך לעשות את כל העבודה. אתה מרגיז וחסר התהשבות".</p>	4 שעות לימוד אסטרטיבית	<ul style="list-style-type: none"> ✓ מסר "אני" ✓ מסר "אני" 			
<p>✓ כדי לאמן את הלמוד בדרך ניהול קוגניטיבים במשמעותה. אפשר להיעזר במודל שמציעתי גורדון בספר "הרות עילדר".</p> <p>כדי לעסוק במושאים שחייבים שיש בהם קונפליקטים בין חינוך ילדים, תלוקת תפkickייםים בין הורים לילדים, הקש עם משפטות המוציא, היחס לבספ"ע ועוד.</p>	2 שעות לימוד	<ul style="list-style-type: none"> ✓ קוגניטיב 			

פרק 5: התפתחות ושינוי במשפחה.

סקירה:
הפרק עוסק בשלבים בההתפתחות המשפחה
בمعالן החיים של המשפחה

היקף: 4 שעות בתכנית החובה, 6 שעות בתכנית המורחבת.

מטרות כלליות:

- ✓ להקנות לסטודנט את הבנה שהמשפחה מתפתחת בשלבים, שחלקם הם שינויי נורמייביים וחלקם משבריים.
- ✓ להציג בפני הסטודנט את המשפחה בمعالן החיים.

מטרות אופרטיביות:
חובה

- ✓ הלומד יכיר ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יכיר את השלבים השונים שעוברת המשפחה כמערכת בمعالן החיים של המשפחה.
- ✓ הלומד יבין שבין שלב ושלב בمعالן החיים המשפחת ישנן תקופות מעבר, שבהן לומדים בני המשפחה להתארגן במצבאות חדשות שנוצרה.

הרחבה

- ✓ הלומד יכיר את השינויים הנורמייביים (הרגילים) שעוברת משפחה, ואת השינויים המיוחדים שגורמים לעיתים למשברים בחיה המשפחה.
- ✓ הלומד יבין שינויי יכול להיות מקור למשבר והוא יכול להביא להרס או לצמיחה של המשפחה.

מושגים

חובה

תקשרות רשמית וחוקית בין איש לאישה הרוצחים להקים חיה משפחה. ההתקשרות נעשית בטקס ذاتי או ברישום במשרד ממשלתי. מצב שבו נמצאת המשפחה כאשר כל הילדים עזבו את הבית ואינם גרים בו יותר באוףן קבוע. ההורים נשאים שוב כוזג. יציאה ממוגן העבודה באוףן رسمي, בגיל שיקבע בחוק. (יציאה לפנסיה). תקדמות שלב אחרי שלב. מעבר ממצב אחד למצב אחר, מהרגשה או מחשבה אחת להרגשה או מחשבה אחרת.	ニישואים - הקן המתורוקן - יציאה למוגבלות - התפתחות - שינויי -

מעבר -
חדש.

תקופה שבה עוברים משלב אחד בחים לשלב אחר, ומתחללים לפעול בכיוון

הרחבה
משבר -

שינוי קשה ופתאומי שיש בו שבר במה שהיה קודם, והוא דורש מהאדם להתארגן מחדש. אדם שנמצא במסגר מרגיש שאין לו כוחות להתמודד עם המצב החדש.

צמיחה -
מצב שבו האדם או המשפחה לומדים להכיר בכוחות הקיימים בהם ובמשפחה. בעזרת כוחות אלה הם יכולים להתמודד טוב יותר עם השינוי בחים.

לבטל -
מצב שבו אין עבודה לאנשים שרצו לעובוד.

גירושים -
ביטול חיי הנישואים באופן رسمي.

תבניות	שעות	מושגים	הערות זריזות וידוקים	חומר עזר למוראה
<p>שלבים בחיי משפחה</p> <p>2 שעות לימוד</p> <p>✓ התפתחות של שינה, מעבר</p> <p>✓ מתיוך מושגים:</p> <p>לרביה תמנונת משלבי חיים שווים:</p> <ul style="list-style-type: none"> * גוג בחותנה, * גוג עם תינוק. * גוג הורים עם מספּר ילדים בגילאים שונים. * גוג מבוגר לבד סביב שולחן האוכל. * מסיבת פגישה של אוח מבני הזוג. * אוח מבוגר הוזג לבז בഗל זקנאה. <p>בקש מכל לומד לבחור את התמונה המציגת את השלב שבו הוא נמצא ביחסים ולטוף מהו זה בשביlico להווות בשלב הזה.</p>			<p>בעת לימוד הנושא הרושב שה תלמידים ביאו דוגמאות בנות מחייהם ומרויי בני משפחתם, על מנת להמחיש להם את משמעות המושגים הנלמדים.</p> <p>✓ "הורים מבני אדם"</p> <p>✓ חיים עמית, ספרית פועלים, 1997</p> <p>✓ "אוח גזע", עלי כ"א, מודן 1999</p> <p>✓ משפחחה לעצין חינוך מבוגרים - הלהבה ומעשרה/, רינה כהנו, משפרה וודעת, עמ' 20-3 משרד החינוך, 1997.</p> <p>✓ תרימות חינוך מבוגרים למשפחחה בקיהלה/, רינה כהנו, גדי ש-ג-, עמ' 111-124.</p>	

תגבור עזר למורה	חומר עזר ללמידה	עיבילות לימודית ואהערות אזקטיות	מושגים	শুণো	תכנים
✓ תושבים של המורה את מועלם ההורים המשפחתיים, (כפריסות בעוגה) – ראה נספח 7 – התפתחות ושינוי במשפחה.		✓ תושב של המורה את מועלם השונאים שעוברת המשפחוה בمعالם הרומיibi, נישואים, לידת ילדים ראשו, הקון המתרווקן, יצאיה לגמלאות... במידת הczoro יש לקנות את התמיישא "נוורטיטיבי" כמצב סיפסי, אופנייני, הקורה אצל אנשים רבים). ✓ אם רוב הלומדים עות בכניסה גמיצאים ("עפי' גילם) בשלב מסויים בעית הלימודים (לודגמה בסלב החותמות הקון...), ממלץ להרהייב ולהתמקדש בסלב שרלוונטי לחייהם ולהזמינו את הלומדים לשטרם בחוויתיהם בהרגשותיהם בשלב מסויים זה (וઆה בספקה).	✓ נישואים ✓ משפחה בمعالם ההורים לימוד শুণো	2 2	משפחה בمعالם ההורים לימוד
✓ הקון המתרווקן ✓ יציאה לगמלאות					

תביעות ללמידה ולעורנות יידישטייטית		חומר עזר ללמידה	
תביעות	מושגים	שעות	תביעות
<p>✓ עליה אלון, "אייזו עזיר".</p> <p>✓ חיים עמית, "הויזם בני אדם", ספרית פועלים, 1997.</p> <p>✓ תלמה בר אב, "לנעת בחיים", מכון אדרלה, 1997</p>	<p>✓ אבטלה גירושים – שעות לימוד מינדורות מיוודת המזריכים שינויים אלה מצריכים התמודדות והעלבות מיוודים מצד המשפחה, ועליה לגייס כוחות בלבתי, היגילים כדי לשורר לעתים, חלק מבני המשפחה לא מסוגלים להתמודד עם המצב ההדרש ולהסתגל אליו והמשפחה עללה לתפוך גרע או לא לתקן בכלל.</p>	<p>✓ אבטלה גירושים – שעות לימוד מינדורות מיוודת המזריכים שינויים אלה מצריכים התמודדות והעלבות מיוודים מצד המשפחה, ועליה לגייס כוחות בלבתי, היגילים כדי לשורר לעתים, חלק מבני המשפחה לא מסוגלים להתמודד עם המצב ההדרש ולהסתגל אליו והמשפחה עללה לתפוך גרע או לא לתקן בכלל.</p>	<p>✓ שייניגרים קשיים המזריכים התמודדורות מיוודת המזריכים – שעות לימוד מינדורות מיוודת המזריכים שינויים אלה מצריכים התמודדות והעלבות מיוודים מצד המשפחה, ועליה לגייס כוחות בלבתי, היגילים כדי לשורר לעתים, חלק מבני המשפחה לא מסוגלים להתמודד עם המצב ההדרש ולהסתגל אליו והמשפחה עללה לתפוך גרע או לא לתקן בכלל.</p>
<p>✓ יש להציג בפני הלומדים סוגים של שינויים קשים, (שאים, חלק ממעגל החיים הריגלי) בגין מחללה, מות, אבטלה גירושין.</p> <p>✓ שינויים אלה מצריכים התמודדות והעלבות מיוודים מצד המשפחה, ועליה לגייס כוחות בלבתי, היגילים כדי לשורר לעתים, חלק מבני המשפחה לא מסוגלים להתמודד עם המצב ההדרש ולהסתגל אליו והמשפחה עללה לתפוך גרע או לא לתקן בכלל.</p>	<p>✓ שיעור – סיני – סיוני – סיוני וסיכון.</p> <p>✓ משבב – צמירה או סיון – סיוני – סיוני שיעור לימוד</p>	<p>✓ שיעור – סיני – סיוני וסיכון.</p> <p>✓ משבב – צמירה או סיון – סיוני – סיוני שיעור לימוד</p>	<p>✓ שיעור – סיני – סיוני וסיכון.</p> <p>✓ משבב – צמירה או סיון – סיוני – סיוני שיעור לימוד</p>

הרחבה פרק 6: מוסד המשפחה

סקירה:

הפרק עוסק במשפחה המתפקדת כארגון בסוגים שונים של משפחות ומאפייניהן.

היקף: 4 שעות

מטרות כלליות:

- ✓ להכיר לומד את המשפחה כארגון.
- ✓ להציג לומד את הסוגים השונים של המשפחות הקיימות כיום.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד יכיר את המושג משפחה כארגון.
- ✓ הלומד יבין כיצד מתנהגת המשפחה כארגון.
- ✓ הלומד יכיר סוגים שונים של משפחות ומה מאפיין כל סוג של משפחה.

מושגים

ארגון -

חברה או קבוצה שकמה בשבייל מטרה מסויימת.

משפחה כארגון -

משפחה מקורה בהתחברות של שני אנשים, כדי לממש מטרה מסוימת (כגון: יחס אהבה, הולדת ילדים...), אדם בלבד אינו יכול לבצע אותה.

משפחה גרעינית -

יחידה המורכבת מבני זוג והילדים שנולדו להם או אומצו על ידם. המושג "גרעינית" בא לציין, כי יחידה זו היא לב המבנה של המשפחה.

משפחה מוצא -

המשפחה של הבעל או של האישה במשפחה הגרעינית, שבה גדו לפניה הנישואים.

משפחה מורחבת -

יחידה הכוללת הורים וילדים הגרים באותו בית, ילדים נשואים עם בני זוגם וילדים.

משפחה מורכבת -

יחידה שבה חיים זוג הורים עם ילדים של האם בלבד ו/או ילדים של האב בלבד ו/או ילדים משותפים.

משפחה חד הורית - יחידה שבה יש הורה אחד הגר עם הילדים, ההורה השני (אם הוא חי) גר במקום אחר.

משפחה רב דורותית - משפחה שבה יש שלושה דורות לפחות, ובחלק מהמקרים אף יותר.

משפחה מאמצת - זוג המחייב לגדל ילד שנולד להורים ביולוגיים, שאינם רוצחים/יכולים长大, כילד שלהם. האימוץ נעשה בפקודת בית המשפט, והילד הוא ילדים החוקי לכל דבר.

משפחה אומנת - משפחה הולכת על עצמה לנצלILD, שאינו ילדים הביולוגיים, לתקופה מסוימת.

הנחיים	שאווה	מושגים	עליהות וידקטיות ולימודים	הנור איז לוגו	הנור איז לוגו
משפה ארגנו שעת לימוד	1	ארגו משפה ארגנו	✓ השוב של תלמידים יכירו את המרכיבים המאפיינים משפה כארגנו, ובינו לבין פועלות המשפה כארגנו. המאפיינים של ארגנו הם: מטרת מושותפת, הרכבה בתקדים, משאבם משותפים. מטאינית בכך שבחנות או בהחליטה משפה כארגנו יוציאו מושותפתם. הם מרחקים להיותי ייח' בוג' יוציאים שותפותם. הם שלא במודע בינם תפקדים פועלם במודע או מודע להשגת המטרות שלטענן הקיימו את השותפות בינהם. עם לידת הילדיים הארגנו גדל, ייחס המחות וההרוכיה מתגונים, מעיך היחסים נעשה מושך יותר וטטי, התקשורת מושערם.	✓ "המשפה בארגנו" ווים עגיית, משפה ודעת, רוך א', משרד ההיגוד 1997. ✓ דן מידיע למורה: מודד המשפה, ספר 8.	הנור איז לוגו הנור איז לוגו
סוגי משפה שעת לימוד	3	משפה רגינית משפה מוצאת משפה מורה בת משפה רוח	בעזרת הלומדים יש לעורך רישמה של סוג המשפה שהם מכירים. לאחר מכן על המורה להסביר לרשותה סוגי משפות של תלמידים, אינם מכירים. (לפי רישימת המשגים בפרק זה) השיב שהלומדים יכירו את המאפיינים של כל משפה ויזחו את סוג המשפה שחלה ממנה.	✓ דן למורה – סוג משפה, ספר 9.	הנור איז לוגו הנור איז לוגו
משפה ארגנו שעת לימוד	1	ארגו משפה ארגנו	השוב של תלמידים יכירו את המרכיבים המאפיינים משפה כארגנו, ובינו לבין פועלות המשפה כארגנו. המאפיינים של ארגנו הם: מטרת מושותפת, הרכבה בתקדים, משאבם משותפים. מטאינית בכך שבחנות או בהחליטה משפה כארגנו יוציאו מושותפתם. הם מרחקים להיותי ייח' בוג' יוציאים שותפותם. הם שלא במודע בינם תפקדים פועלם במודע או מודע להשגת המטרות שלטענן הקיימו את השותפות בינהם. עם לידת הילדיים הארגנו גדל, ייחס המחות וההרוכיה מתגונים, מעיך היחסים נעשה מושך יותר וטטי, התקשורת מושערם.	✓ "המשפה בארגנו" ווים עגיית, משפה ודעת, רוך א', משרד ההיגוד 1997. ✓ דן מידיע למורה: מודד המשפה, ספר 8.	הנור איז לוגו הנור איז לוגו

פרק 7: ערכים, נורמות ומנהגים במשפחה

סקירה:

הפרק עוסק בחשיבות של ערכים, נורמות ומנהגים בחיי המשפחה.
בחשיבות המסורת והמנהגים לחיי המשפחה.
בערכים וnorמות של החברה מול ערכים וnorמות של משפחת הלומד.
בשיעור האמונות והדעות של האדם על מערכת הערכים שלו וקביעתם.

היקף: 8 שעות לימוד.

מטרה כללית:

- ✓ להציג את החשיבות של ערכים, נורמות ומנהגים בחיים.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד יכיר ויבין את המושגים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יכיר את חשיבות המסורת לחיי המשפחה בכלל ולהיו בפרט.
- ✓ הלומד יזהה את הערכים החשובים לו ויבדק איך הם באים לידי ביטוי במשפחה.
- ✓ הלומד יכיר את הערכים המרכזיים החשובים בחברה דמוקרטית, וכיים הם באים לידי ביטוי במשפחה.
- ✓ הלומד יזהה נורמות התנהגות המקובלות במשפחהו, והאם הן דומות או שונות מהנורמות המקובלות בחברה הישראלית.
- ✓ הלומד יזהה את המנהגים ואת הטקסטים החשובים לו ולמשפחהו.
- ✓ הלומד יבין שמאחורי הערכים, הנורמות והמנהגים המקובלים אצלו ואצל בני אדם בכלל, עומדת מערכת אמונות ודעות המשפיעה וקובעת מה הוא חושב, מה הוא מרגיש ומה הוא עושה.

מושגים

מסורת -	דברים או מנהגים שנמשרים מדור לדור בעל פה או בכתב.
טקס -	מסיבה ערוכה בסדר ובתכניות קבועה מראש.
ערץ -	חשיבה או דעה שאנשים או חברה רואים בה דבר יקר וחשיבות מאוד. העיקרונו המנחה את התנהגות האדם.
אמונה -	ראיון שהאדם מאמין בו.
נורמות התנהגות -	כללים הקובעים את ההתנהגויות המקובלות בחברה בכלל ובמשפחה פרט. הנורמות באוטן כדי להוציא לפועל את הערכים.
מנהיג -	דרך פעולה מקובלת, דפוס ההתנהגות המקובל בחברה.
ארבות הדדיות -	אחריות הדדיות. האנשים אחרים זה זה.
סובלנות -	הכרה בזכות קיומן של דעתות ואמונות שונות באותה משפחה, חברה, עם וכו'.

מחייבות -	תחושה או הכרה של אדם המחייב במשהו כלפי מישחו. תחושת חובה לדאוג לבני המשפחה.
אחריות -	МОוכנות לשמר ולקיים את המוטל עליו.
קבלת השונה -	קבלת الآخر כמו שהוא בלי לשפוט אותו.
כבוד -	מתן הערכה וחשיבות לאחר.

תבניות	שעות	מושגים	חוון עז'ר למורא
תבניות	שעות	מושגים	חוון עז'ר לגולן
פעילות לימודית והערות דידקטיות			חוון עז'ר לגולן חוון עז'ר למורא
<p>✓ אוציקלופדיה למדעי, החברה, ספריות הപועלים, 1967</p>			<p>✓ אוציקלופדיה למדעי, החברה, ספריות הປועלים, 1967</p>

תבניות	שעות	מיטגים	עלויות לירידת העדות איזקטיות	חומר עזר ללמידה	חומר עזר למורה
<p>ערכים בעשרות ובברברה</p> <p>ערדים ערבות התנהגות לימוד סובלנות מרחיבות ארהיות קבלת השינה כבוד</p>	4	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ערדים ✓ גורמות התנהגות ✓ ערבות הדידית ✓ סובלנות ✓ מרחיבות ✓ ארהיות ✓ קבלת השינה ✓ כבוד 	<p>לכל אדם יש עולם ערבים מסויל חלק מהערבים הפרטיטים זיהוי לערבים המקבילים בחברה, למשל, גם החברה המערבית וגם המשמעותה המאמינה בערך ה"מציאות", והליקים שנוגעים המקובל, לדוגמה מצב בשבו החברה מעלה על נס את עדן הצלחה ההומורית ואילו הטענה מודגישה אה' עדן הצלחה ההשלכתתנית.</p> <p>השורש הלומדי יזהה מהות השגשות בין הערכים שהוא מאמין בו, ערכיו המשפחתי והערכי החברה. לשבדוק אליהם ערבים שווים לו ולמשפחו וכאן וכאן הערכים מוחמים את תנתנהו. תושב לציין ביפוי הלמידים את יכולת הבחירה של כל אדם ערבים שביהם הוא רוץ להאמ אין.</p> <p>✓ אונמצאים להציג בפני הלמידים את הערכים הרשובים בתורה הדומיננטית והישראלית כמו סובנות, אהיות, חויבות, כבוד הדדי, ר robust הדידית, שוויון עדן האדם וקבלת השונה.</p> <p>גיןון לעשות זאת על ידי חיבור סקסטים קצרים המציגים וממחישים את הערכים.</p> <p>תשਬ לדון בחשיבותם קיומם ערבים אלה בתורי המשפחחה בפרט והחיי הבהיר בכלי, סלום, לבדוק יחד בתורה הערכיהם תלו לאיכות היחסים בין תי אום, לתיחסת הערך העממי של כל אחד, לתיחסת המוקם הבתויה שיש לכל אחד במשמעותו ואוירה הכללית השוררת במשמעותה ובברברה.</p>		

תגיות	שענות	מושגים	פעילות ללמידה והעירות יידקטיות	חומר עזר למורה
מערכת אמונה	2 שעות לימוד	✓ אמונה ✓ אמו ✓ אם	<p>כל אדם יש מערכות אמונה שאותה הוא RCS מילדותו והיא מונחה אותו לאורך כל חייו.</p> <p>כל אדם יש אמונות הבסיסיות את הדרך שבה הוא תופס את עצמו (למשל: אני יודע ללמדך), הדרך שבו הוא תופס את האחר (למשל: בני אדם טוביים, מיסודהם), ואת הדרך שבו הוא תופס את העולם (למשל: העולם הוא מקום בטוח/מסוכן).</p> <p>חווב שהלומדים ייכירו חילק מהאמונות שלהם המונחות את התיחסותם לעצםם, לבני משפחתם ולஅשיהם אחרים בסביבתם.</p> <p>חshaw שtems יהיו מallow us to achieve our goals</p> <p>ולהתאים למצוינות משתנה, לדוגמה: כאשר קורה משבר במשפחחה החשוב שאדם יאמין שהוא יכול להתמודד עם המבחן החדש. כאשר הוא לא מאמין בעצמו או הושב על עצמו שהוא חלש, החשוב שהוא ישנה את אמונו על עצמו ויאמין שהוא חזק ושהוא מסוגל להתרמודד.</p>	<p>אמונה ואמון מוגנים ונוגנים במשמעותה, ובמשמעות המאפיניות ביחסים המשפחתיים. מקורים בדעות, יחסים אם - הילד, יחסים הבונים אמון בסיסי מפרחים אמונה.</p>

פרק 8: משאבים משפחתיים

סקירה:

הפרק עוסק במשאבים העומדים לרשות משפחה.
במשאבים העומדים לרשות משפחת הלומד ובתרומותם לאיכות חייו.
במודעות הלומד לצורך לפתח משאבים החשובים לחיזוק משפחתו.

היקף: 8 שעות

מטרה כללית

✓ להציג בפני הלומדים את המשאבים לסוגיהם השונים, העומדים לרשות המשפחה
והנחוצים לקיומה.

מטרות אופרטיביות

- ✓ הלומד יכיר ויבין מושגים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד יכיר סוגים שונים של משאביםקיימים במשפחה, כגון: משאבים כלכליים,
משאבים חברתיים, משאבים תרבותיים, משאבים פסיכולוגיים ורגשיים ומשאבי
השכללה.
- ✓ הלומד יזהה את המשאבים העומדים לרשות משפחתו, וכייר את תרומתם.
- ✓ הלומד יבין את היחסים בין המשאבים השונים העומדים לרשותו, ויבדק אילו
משאבים כדאי לו לחזק במשפחתו.

מושגים

משאב - כלל האמצעים והכוחות העומדים לרשות אדם, משפחה, ארגון או
מדינה.

משאבים כלכליים - משאבים שבעזרתם יכולה המשפחה לדאוג לקיים ולצריכים שלה,
מהצרכים הפיזיים והבסיסיים, כמו אוכל וبيت, ועד לצרכים האישיים
של כל פרט במשפחה.

✓ **כלכלה -** כלל המצריכים המשמשים למחייה לאדם.
שם כולל למטעות או לשירות המדינה העוברים לסוחר.
✓ **כספי -** דברים פיזיים השייכים למשפחה, כמו בית, מכונית, מפעל, מחשב.

משאבים חברתיים - משאבים שמקורם בקשרים חברתיים המספקים תמיכה,
כמו שייכות להקה, קשר עם חברים, השתייכות לארגוני
שוניים, כמו בית כנסת, ארגוני מתנדבים ועוד.

✓ **שייכות -** להיות חלק מקבוצה (משפחה, חברות וקהילה), להיות קשור ל....
✓ **קהילה -** קהיל מאורגן, ציבור מוגדר, קבוצת אנשים שיש להם מכנה
משמעות, כמו דת, אמונה, דעה או אורח חיים.

משאבים פסיקולוגיים רגשיים -

✓ **הכליה -** פעולה שאדם עושה כאשר הוא מksamיב לדברי הזולות, ומחזיק (מכיל) אותם אצליו כמו בכלי, בלי להגיב.

✓ **אמפתיה -** היכולת של האדם להבין מה מרגיש ומה חושב الآخر.

✓ **אינטלקנציה רגשית -**

יכולת האדם להיות מודע לרשותיו ולרגשות הזולות; יכולתו לגנות אמפתיה ולהבין את נקודת המבט של الآخر; היכולת להשתמש בכישוריים חברתיים חיוביים לניהול מערכות יחסים; היכולת לשולט בהתנהגוויות אלימות ותוקפניות ובמקומן להשתמש בהתנהגוויות המאפשרות קשר טוב עם الآخر.

✓ **מודעות עצמית -**

יכולת האדם להכיר ולהבין את הצרכים, את המחשבות, את האמונות, את הרגשות ואת ההתנהגוויות שלו.

משאבים תרבותיים -

משאבים הנובעים מהתרבות שהאדם חי בה.

✓ **מייטוס -** סיפור אגדה קדום שיש בו דמיון ומעשי פלא.

✓ **סיפורי עם -** סיפורים העוברים מדור לדור, ומוסרים מסרים החשובים לחברה.

✓ **טקס -** מסיבה (איירוע) ערוכה בסדר או בתכנית קבועה מראש.

✓ **אומנות -** כלל היצירות שנעשו בכישרונו רב, בתחום הציור, הפיסול, התיאטרון, הריקוד, הספרות והמוזיקה.

משאבי השכלה -

✓ **השכלה -** ידיעות כלליות שאדם קונה במהלך לימודיו.

הערך הגבוה שמייחסים לאדם, למשה מסויים או לפROYקט.

המקום החברתי של האדם בחברה שלו. המועד יכול להיות מעמד גבוה או נמוך.

✓ **ידע -** סך כל הדברים שאדם יודע בנושאים שונים.

✓ **הצלחה -** השגת תוצאה טובה מאוד, אושר, מזל טוב.

תגניות	שעות	מושגים	המזהר עוזר ללמידה	עליהות ללמידה
6	שיעור לירשות המשפה	משאבים מעודדים לירשות המשפה	לפתוח את הוראות הושאה בהצעות סוגיה המשאבים העמידים לרשות המשפה והבגדותם (משאבים כלכליים, משאבים תברתיים, משאבים פסיכולוגיים - רגשים, משאבים תרבותיים ומשאבבי השכללה).	✓ "איןטיליגנציה רגשית" דניאל גולבלן. ✓ "איןטיליגנציה רגשית/ להורים" מי אליאס, סי טובייס, ב פרידלזר, מטר, ב 1999.
			יש לקויים דיוו עם הולמים על השיבות ותרומות של המשאבים האלה למשפהה. יש לעזוב לומדים לאוראות את החשיבות ואת התורמה של סוג משאב בלבד בלבד ביחיד – לתפרק או בא שמלשפהה.	✓ לשאוב משאבים כלכליים: כספי רכוש משמעות משאבים תברתיים: טעינות קווילה יש להציג כל סוג של משאב בהרבה, ללמד את המושגים הכלולים בו ולהציג את תרומתו ואת חשיבותו במשפהה כפרטם וככלל.

תבניות	שעות	מושגים	עלויות לירידות הערות דיקטיביות	חומר עזר ללמידה ביבליוגרפיה ועזרים
✓ משאבי השללה: השכללה יוקרה מעמד ידע האלתורה	2 שעות	משאים העומדים לראות לימוד הלמד	אחר שהלומד היכר את כל המושגים, יש לעוזר לו להוות את המשאבים העינדים לרשות משפחתו, ואיilo משאבים טסרים או נמצאים בזמינים. אפשר לבקש ממנו לתאר בצוורה כוללת את המצב בתהום זה במשמעותו, בעזרת המתחשי גרפתי של רילקט עוגה פרוסות על פי הגדרי היחסי של כל משאב. דרך זו אפשר ללמוד לראות שאקו עמדים לשאטו משאבים רבים היכילים להעצים אוטו ואות משפחתו. יש לעוזר לloodד לבדוק דרכים ליציאן אותם והמשאבים יכולים לטובת המשפחחה ככלה.	עלויות לירידות הערות דיקטיביות
✓ יש לעוזר את הלומדים לחשוב כיצד ניתן לפתוח את המשאבים להזקק אלה הנמצאים במצטצום המשפחחות. לדוגמה: ניתן לפתוח את המשאבים הפסיכולוגיים - רגושים בעלי ייחודה השיטות ב;amp;פתייה, הగברות והמודעות העצמיות ואיתם בשילטה עצמית. אפשר לחתות לומדים מירזים והיכן אפשר ללמד מינגוניות אלה. (קובצת הורדים, קובצתה עצמה ועוז).	2 שעות	משאים העומדים לראות לימוד הלמד	יש לעוזר את הלומדים לחשוב כיצד ניתן לפתוח את המשאבים להזקק אלה הנמצאים במצטצום המשפחחות. לדוגמה: ניתן לפתוח את המשאבים הפסיכולוגיים - רגושים בעלי ייחודה השיטות ב;amp;פתייה, הגברות והמודעות העצמיות ואיתם בשילטה עצמית. אפשר לחתות לומדים מירזים והיכן אפשר ללמד מינגוניות אלה. (קובצת הורדים, קובצתה עצמה ועוז).	עלויות לירידות הערות דיקטיביות

ארכ' ס' – המלצה

מהי קבוצה? גורמיים המשפיעים על היחסים בקבוצה.	✓ פרק 1 - ✓ פרק 2 -

הרחבה

ארגון תקשורות ארגונית מנהיגות	✓ פרק 1 - ✓ פרק 2 - ✓ פרק 3 -

פרק 1: מהי קבוצה?

סקירת הפרק :

הפרק עוסק בהכרת קבוצה כמרכיב בסיסי בעולם החברתי.

היקף : 2 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

- ✓ לארגן לומד את עולם הידע הקשור לעולם החברתי ומרכיביו הבסיסיים.
- ✓ להעניק לומדים כלים לבחון קבוצות בחיי היום יום שלו.

מטרות אופרטיביות:

חויה:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד ילמד על קבוצה כבסיס לעולם החברתי.
- ✓ הלומד ילמד ממה התנאים לקיומה של קבוצה, המבחנים בין לבין אסופות אנשים אחרות.

מושגים

חויה:

קבוצת - שני אנשים או יותר המקיימים ביניהם יחסי גומלין (אינטראקטיב) בתנאים מסוימים.

התנאים לקיומם קבוצה-

- ✓ המשכיות וקביעות
- ✓ זהות ייחודית לקבוצה
- ✓ פעילות המייחדת את הקבוצה
- ✓ אינטרסים משותפים

אם לא מתקיימים ארבעת התנאים, בראיה סוציאולוגית זו תהיה אסופה אנשים ולא קבוצה. כמו:
טור אנשים הממתינים לאוטובוס, תושבי עיר מסוימת ועוד...

פרק 2: גורמים המשפיעים על היחסים בקבוצה.

סקירת הפרק:

הפרק עוסק במנגנונים ובכוחות המשפיעים על מערך היחסים בקבוצה.

היקף: 8 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

- ✓ לארגן לומד את עולם הידע הקשור בקבוצה ולתקן תפיסות מוטעות מחיי היום יום.
- ✓ להעניק לומדים כלים לבחון קבוצות בחיי היום יום שלו.
- ✓ להעניק לומד ידע לאמוד סיטואציות שונות בחיי היום יום שלו.

מטרות אופרטיביות:

לחלק החובה

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושגים הבסיסיים הרלוונטיים לפרק.
- ✓ הלומד ילמד מהי נורמה חברתית.
- ✓ הלומד ילמד מהם סטטוסים, מערכ סטטוסים והקונפליקטים הנוצרים כתוצאה מקיומו בחיי.
- ✓ הלומד ילמד מהו סטריאוטיפ ומהי סטיגמה וילמד להבחין ביניהם.

מושגים:

נורמה -

נוֹגָג, דַּרְךׁ פְּעֻולָה הַבָּאָה לְתֵת מִמְשִׁיוֹת לְרוּעָיוֹן, אֲמּוֹנוֹה וְעֶרֶךׁ הַמִּשְׂותָפִים לְחֶבְרִי הַקְבּוֹצָה. מַאֲחֻורי כֵל נוֹרָמָה עוֹמֵד עֶרֶךׁ שֶׁהַנוֹרָמָה נוֹבֵעַ מִמְנוֹ לְמַעַשָה. כֵל עֶרֶךׁ (עֶרֶךׁ = רְעוּיוֹן/אֲמּוֹנוֹה מַוּפְשִׁיטִים) מַבִיא לְהַיוֹצְרוֹת נוֹרָמָה שֶׁתִּיצְגַּזֵּג וְתִמְשְׁאֵן אֹתוֹתָו בְּהַתְּנָגּוֹת הַקְבּוֹצִית. לְדוֹגָמָה: הֶעֱרֶךׁ - כְּבוֹד, הַנוֹרָמָה - לְקוֹם וְלַתְּתֵת לְמִבּוֹרָגָר לְשִׁבְתָה, לְנַשְּׁקָדֵס יְדָה בְּמִשְׁפָחָה, לְפִתְוחַ לְגִבְרָתָה אֶת הַדָּלַת וְעַד....

שִׁינְוִיִ נוֹרָמָה -

הַנוֹרָמָה מִשְׁתַנָה עִם הַשָנִים. לְדוֹגָמָה: שִׁינְוִיִים בְּחֻקָק (נוֹרָמוֹת פּוֹרְמָלִוִות), שִׁינְוִיִ דְפּוֹס הַתְּנָגּוֹת עִם הַחֲרוּרִים, שִׁינְוִיִ חְלוֹקָת תְּפִקְידִים בְּמִשְׁפָחָה, שִׁינְוִי לְבּוֹשׁ וְעַד. אָפְשָׁר לְבָצַע שִׁינְוִיִים יְזּוּמִים וַיֵּשׁ הַמִּתְרָחָשִׁים בְּאוֹפֶן טָבָעִי. לְכָל שִׁינְוִי נְדַרֵשׁ זָמָן לְחַדְרָתוֹ בְּקָרְבָן חֶבְרִי הַקְבּוֹצָה, וְכָל שֶׁהַקְבּוֹצָה גְדוֹלָה יוֹתֵר כֵךׁ יִידְרָשׁ יוֹתֵר זָמָן.

סְטָטוֹס -

מִיקָומָם האָדָם בְּמִסְגָרָת הַחֶבְרָתִית. הַסְטָטוֹס מְסִיעָה לְנוֹ לְקַבּוּעַ עַמְדָת הַתְּיִיחָסוֹת כָלַפְיָ אָדָם כָלַשְׁחוֹ וְלַעֲתִים לְפִרְשָׁת הַתְּנָגּוֹת הַחֶבְרָתִית.

שִׁינְוִי סְטָטוֹסִים - סְטָטוֹס יִכְלֵל לְהַשְׁתָנוֹת עִם הַזָמָן בְּאוֹפֶן טָבָעִי (תַּלְמִיד, חִילִיל, אָדָם עֲבָד...), עֲבָד, מוּבָטָל..., רֹוק, נְשָׁוִי, גְּרוֹשָׁ....) וְהָוָא יִכְלֵל לְהַשְׁתָנוֹת בְּעֲקָבוֹת בְּחִירֹת

ומעשים שלנו (רוקה, נשואה, אס..., חבר ועד, איש מן השורה לאחר התפטרות... סטודנט, בעל מקצוע....)

האדם מתפקיד בכמה מערכות חברתיות במקביל בחיו, בכל מערכת הוא נושא סטטוס מסוים ומתקיים בסטטוסים השונים במקביל. לדוגמה: אותו אדם יהיה הוויה של ילדיו, **מפעיל מכונה בעובדה, שען וחבר עד לבניין וכוכ'....**

קונפליקט סטטוסים -

לעתים ישן דרישות המכוננות כלפי האדם מהסטטוסים השונים שלו והסתוריות זו את זו. לדוגמה: אחوات בחדר-מיון בבית החולים, שמנгла שאימה הגיע לאשפוז, האם תתקיים כאחות או כבת של אמה ותשב לצדה לתמוך בה? אב בנקאי, שבסוף השנה נדרש לעבוד שעות נספוחה בבנק. אשתו וילדיו לוחצים עליו להגיע הביתה מוקדם...

סטריאוטיפ -
שילוב בין תוכנות אופי וסטטוס. יש תוכנות שנוכל לצפות שיהיו אצל רוב האנשים בסטטוס מסוים. לדוגמה: טיסס - חכם, פסיכולוג - סובלן, סוחר - קשוח, פוליטיקאי - ערמוני, דיללת - יפה..... ה斯特ראוטיפ גם הוא עוזר לנו בעולם כל כך עמוס במודע. ה斯特ראוטיפ עוזר בעיקר במצבים חברתיים לא מוכרים, כאשר לא ברור כיצד להתנהג כלפי אנשים לא מוכרים.

סטיגמה -
סוג של סטריאוטיפ היוצר אפליה על קבוצה בתוך החברה. זהו למעשה סטריאוטיפ שלילי על אנשים המשתייכים לסטטוסים שונים. לדוגמה: כל הסטיגמות נגד העדות השונות, רומי נג'b, פרסי קמצן וכו'... צבר חזוף, אנגלי קר רוח, פוליטיקאי מלוכך, אסיר אלים ועוד....

תבניות	שעות	מושגים	עלילות לימודיות וleurוות איזוריות	חומר עזר ללמידה
<ul style="list-style-type: none"> ✓ מושגי יסוד לימוד ✓ שיעור ✓ גורמה ✓ שינויי גורמה ✓ סטטוס ✓ מערך סטטוסים ✓ שינוי סטטוס ✓ קונפליקט סטטוסים ✓ טריאויפ ✓ סטיימה 	8 שעות		<ul style="list-style-type: none"> ✓ יש לעובד עם הלומדים על הקשר בין הערך שהוא מושג מופשט והנורמה הנובעת ממנו. ✓ כל חברה ומהם נובעת הגרמותה. להבריה והזאת גומא. סלגוני, הוצאה גומא. ✓ יונטו שפייר ואורי בון-אלעוז, היזאת עם עובד. ✓ ר' סחוות הסוציאליגיה, יונטו שפייר ואורי בון-אלעוז, היזאת עם עובד. ✓ ר' ריחיך וධסדר הרבתי, מקראה בסוציאליגיה לבתי ספר תיכוניים בעינכת דניאל רוט הילר וייסן גוה, הצעאת עם עובד. ✓ ר' האדם בתברותה, מבואן לסתציאלוגיה ייח' 1-2, ההצעה האוניברסיטה הפתוחה. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ איקרי הסוציאליגיה, ליונרד בריס ופיליפ סלגוני, הוצאה גומא. ✓ כבוד את אבדק את אמדך ... והדרת פגנ... זקן... ליקום בגין מנגנון מפק, לסייע לקישיש או הוללה לחצאות בבעש, לפתחה נגבהת את הדיל של המכונית ועד ועוד ... צדאי לסייע בחקלאק זה בקבוצות השותות בתורה הישראלית – חילוגנים, דתים, עדות שונת, יהודים – ערבים ולhalbתי. שбелק קבוצאה יש עוז הרבה תחת-קבוצות. בהקשר זה אפשר לדוון בסטריאויפים ובסטיגמות המוחבקים לכל קבוצה. כדי הדבר משפיע עליינו בשאנו באים בקשר עם אותה קבוצה. ✓ מומלץ להמשיך לנתח ולהציגים את המושגים על אותו קבוצות שהעלו בשיעור הקודם. ✓ אפשר ליצור סבלה על-פי שם הקבוצה והמושגים שנוצרה לנתח. כל קבוצת עבורה בيتها או לומדים בודדים ימלאו את המידיע הרלוונטי מהמציאות בטבלה.

תבניות	שעות	מושגים	עקרונות יזמותיים ועקרונות איקסיטיאטיים	חומר עזר ללמידה	חומר עזר למורה
<p>✓ כדי להמיחיש את נושא הסתגמות וסתירותווטאים, אפשר להזכיר לומדים ובבלה ריאקה ובראשה שמות סטאגמטיסטים, כגון הירש ברקובי, עידן טן, יוסף סרושי, אור דותן, גתבה בון-טוליליה בון, ובטבלה היהו הנישאים: מילצאנעטה, השאללה, מספער לדים, אוור מעורדים וכדו. התלמידים יכטרבו למלא לכל אחד מהנתונים רק על фи השם.... שיטה יש לבדוק עם הולודום: האם כולו למלא את הטבלה הרכהה: על מה הסתמכנו? האם במציאות משקרים האריכו?.....</p> <p>✓ סטמים, כמו, "התנ格尔 כגרוטוי", "קוזבל", "שחורה", "לטב", "טיקונטה", "מרד" הגערים, מיארכוט והשנות, תונורות של כל יפה את הקבוצות והשנות, תונורות של בית קבאות, והקונפלקטים בו, התונורות בבית לבי התברנה החדשעה.</p>			<p>✓ את שינוי הסטוטם כל לחוגים בערות שינויי ההנהגות בתברנה היישלית עם השנים, או בעזרת ישינויים דתיים שהנרגעו הסנהדרין בזמנו....</p>		

הרחבת לפרק החבורה

פרק 1: ארגון

סקירה:

בפרק זה נתמקד בעיקר בארגוני עבודה. מרבית כוח העבודה בחברת המודרנית מרכז בארגונים ורובנו עובדים בארגוני עבודה.

קיים הבדלים בין הארגונים השונים, אולם ככלים יש כמה מאפיינים דומים, בחלוקת נדוע בפרק זה.

כיוון שהארגוני אינם קיימים ופועלים בחלל ריק, אין כל אפשרות להבין את התופעה הארגונית ללא הבנת הסביבה הארגונית.

היקף: 2 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

- ✓ להקנות מושגי יסוד רלוונטיים לפרק.
- ✓ לפתח הבנה למאפיינים ולתכונות של הארגון.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושג ארגון.
- ✓ הלומד יכיר את מאפייני הארגון וסביבתו.

מושגים:

- ארגון -** (הדגש צריך להיות על ארגון עבודה)
- ✓ מערכת של נושאי תפקידים, מידע, כלים וחומריים אחרים, הפעלת תוך חלוקת עבודה ותיאום כדי להשיג מטרות.
  - ✓ יחידה חברתית המפגישה אנשים למען השגת מטרות מסוימות, שאין להשיגן בלבד מחוץ לארגון ובלא אחרים שישתפו פעולה תכליתית ומתואמת להשגתן.

נראה שיש לשים את הדגש על ההבדל בין ארגון למינפה (בהקשר של תכנית הלימודים) על המלאכותיות, או על מידת המלאכותיות היחסית בין שתי היחידות החברתיות האלה.

ארגוני נסדים ומתפתחים "באורח מלאכותי" יותר מאשר משפחה, כלומר על פי כוונות מוגדרות מראש, בזמן ובמקום ניתנים לזיהוי ועל ידי שרשראות מבוקرات (פחות או יותר) של החלטות ופעולות גלויות. משפחה גם היא יחידה חברתית מאורגנת, אך אין היא אמורה לפעול בהתאם מידת תכנון וחישוב קרים ונעדרי ספונטניות.

מדרג ארגוני -

ארגוני בינויים בצורה הדומה לפירמידה, שבצמרתה יש מספר קטן של ממלאי תפקידים בעלי סמכויות נרחבות, ובתחתיתה יש מספר רב של ממלאי תפקידים שאין להם סמכות ניהולית. בין שני קצוות אלה מסודרים כל התפקידים בדומה לבדים ארגוניים, שככל אחד מהם מאופיין בהיקף מסוים של סמכויות. ההבדלים במספר וובדי הסמכות בארגונים השונים מושפעים מגדל הארגון, מתחומי עיסוקו, מהפיזור הגיאוגרפי של מתකניו ושל אנשיו, מהרכבו האנושי, המתקצועי וכדומה.

מערכת חברתית המתקיימת ופועלת אך ורק באמצעות קשרים עם סביבתה.

מערכת כזו תלויה במקורות ארגניה חיצוניים כדי להבטיח את קיומה ומושפעת מהתמורות החלות בתנאי הסביבה (יש מקום להשוואה עם מערכת סגורה).

ארגוני עבדה דהיום פועלים כמערכות פתוחות, שאינם מנוטות מהשפעותיה ולחציה של הסביבה שבה הם פועלים.

על פי ההגדרה של הפסיכולוג הפסיכיאטרי ז'אן פיאזיה, שחוקרים רבים במדעי החברה אימצוה, מערכת היא מבנה שבו יש פעילות הדדית בין האלמנטים השונים בו, והוא מוסת את עצמו (כלומר יש בו מידת ניכרתו של אוטונומיה בקביעת כללי המשחק לאוותה פעילות הדדית). המאפיין המייחד "מערכת" מהקבצות אחרות של אלמנטים טמון בהיות המערכת יותר מאשר סך כל מרכיביה.

סביבה ארגונית -

הסביבה הארגונית היא מכלול הגורמים שמחוץ לגבולות הארגון המסוגלים להשפיע על מבנה הארגון, על הרכבו, תפקודו, תוצריו ושלמותו. הארגון מוקף בcoma סביבות : הוא ממוקם בסביבה פיזית, כפוף לסביבה מדינית, פועל בסביבה כלכלית, כפוף לשינויים בסביבה הטכנולוגית, מושפע מהסביבה החברתית והתרבותית ועוד (ראה תרשימים סביבות הארגון בספרו של סמואל, ארגונים).

תביבם	שעות	מושגים	העקרות דידקטיות הועלויות ללמידה חומר עזר לתלמיד	חומר עזר למורה
<p>פתרונות ארגון שעות לימוד ארגו</p> <p>רשות היררכיה מדרג ארגוני סביבה ארגונית מערכות פתוחה ארגו</p> <p>✓ צבודה-יזהויו ארגונים ✓ יחק סמואל (9999) ✓ "אלגונים" ✓ ייחול משאבי אוטם"</p>	2	<p>רשות היררכיה מדרג ארגוני סביבה ארגונית מערכות פתוחה ארגו</p> <p>✓ צבודה-יזהויו ארגונים ✓ יחק סמואל (9999) ✓ "אלגונים" ✓ ייחול משאבי אוטם"</p>	<p>העלויות דידקטיות הועלויות ללמידה חומר עזר לתלמיד</p>	<p>העלויות דידקטיות הועלויות ללמידה חומר עזר לתלמיד</p>

פרק 2: תקשורת ארגונית

סקירה:

בפרק זה נתמקד בתקשורת ארגונית. תקשורת ארגונית עוסקת בהזרמת המידע הדורש לארגון כדי לבצע את משימותיו. התקשורת אינה זורמת באקראי בארגונים. בפרק זה נבחן את התהיליך של העברת המסר על סוגיו וסגולותיו השונים. כיוון שמדובר בתהיליך שמעורבים בו שני אנשים לפחות, אנו עלולים למצוא תקלות והפרעות במהלך התקין של התקשורת.

היקף שיעות: 4 שעות לימוד.

מטרות כלליות:

- ✓ להקנות מושגי יסוד בנושא.
- ✓ לפתח הבנה למאפייני/תכונות הארגון.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע ויבין את המושג תקשורת.
- ✓ הלומד ידע ויבין מושגי יסוד בתהיליכי תקשורת.
- ✓ התלמיד יפתח הבנה של השוני בין סוגים התקשורת.

מושגים:

תקשורות -

תהליך שבאמצעותו מוחלפים רעיונות, דעתות, עבודות, או רגשות בין שני אנשים או יותר. תקשורת חייבה לכלול 2 דברים : 1. העברת מסר, משמעות. 2. הבנת המסר, המשמעות. אלו דברים שմבדילים בין "תקשות" ל"לא תקשורת".
תקשות בארגון היא אמצעי להעברת מסרים או מידע בעלי משמעות. חשוב להציג כי כל תהיליכי העבודה בארגון (קבלת החלטות, פיקוח, בקרה, ועוד ...) מתווכים באמצעות התקשורת. השגת יעדו הארגון תלולה במידה מכרעת בזרימה התקינה של מידע לכל חלקו הארגון וביניהם.
ברמת הארגון יש לשים את הדגש על כך שהיא פחות ספונטנית מן התקשורת הבין אישית (כפי שהיא באה לידי ביטוי במשפחה), יותר ממוסדת בערוצי תקשורת (אנכטיים, אופקיים, אלכסוניים), יותר מורכבת (דורשת העברת כמויות גדולות של מידע, סינון וויסות המידע בהתאם למטרות הארגון ויחידות הארגון), דורשת השקעת משאבים חומריים ומשאבי ניהול רבים להקמת ערוצי התקשורת ותחזוקתם.
** הערה : חלק מהמושגים הקשורים לנושא אינם נלמדים ברמת הבסיס , אולם יש לגעת בהם , בಗל הצורך להבחין בין התקשורת במסגרת המשפחה לבין התקשורת במסגרת הארגון .

תקשורות מילוליות - המסר מועבר באמצעות מילים. דרך העברת המסר היא או בעל-פה - פנים אל פנים, או בטלפון, או בכתב - בעזרת דוחות, מכתבים וכיוצא בזה.

תקשורות בלתי מילוליות -

- המסר מועבר לא במילים אלא באמצעות שפת הגוף או טון הדיבור.
- מסר** - רעיון שהموען מעוניין להעביר.
- משמעות**, המעניין למסור מידע או לבקש מידע, להביע דעתו, לבטא הרגשה, לתת הוראות וcdcמה.
- משמעות** - מקבל המסר, הקולט את המסר ומגיב עליו. התגובה יכולה לבוא לידי ביטוי או בצורה ביצוע הוראה, או בצורה מסירת מידע מבקש או בהבעת עמדה.
- משמעות** - תגובת הנמען למסר. בזמן התרחשותו של המושב הנמען הופך למועד והמשמעות לנמען.
- הפרעה/רעש** - כל דבר שמספריע למסר לעבור בשלמותו, או מעוות/משבש אותו וגורם לפער בין מה שהຕכו המוען לבין מה שקלט הנמען.
- עיצור** - הפרעה בתהליכי התקשורות שעיצרת את מעבר המידע. בנגד להפרעה, שבה המסר עובר לנמען אך לא בתצורתו המקורי (בצורה מעוותת, או לא בשלמותו), כאן המסר לא מגיע לטעודתו.
- אסרטיביות** - יש סוגים אחדים של עיצורים: עיצורים טכניים, תרבותיים, תפיסתיים... התנהגות העוזרת לנו להעביר לאחר בבהירות ובביטחון מסר. המסר יכול לבטא צורך, רצון, רגש. העברת המסר תהיה ישירה, כנה תוך כבוד לאחר ואלה תפגע בדרך כלל היא לאחר. במקרים אחרים, התנהגות אסרטיבית היא, כאשר אדם מנסה להשיג את זכויותיו מבעלי לפגוע בזכויות זולתו. התנהגות אסרטיבית פועלת להשגת תוצאות win-win. טקטיקת ההתנהגות האסרטיבית היא שכנו, האזנה ומשא ומתן.
- פסיביות** - (בריחה): התנהגות הפוכה להתנהגות האסרטיבית. במצב כזה אנחנו מאפשרים לרצונות, לצרכים ולזכויות של الآخرين להיות חשובים יותר מהרצונות, הצרכים והזכויות שלנו. התנהגות פסיבית מעודדת מצבים של win-lose. אדם המתנהג באופן פסיבי, יפסיד (lose), ובאותה עת אפשר לאחר לזכות (win), או להתעלם ממנו. כאשר צודדים בדרך זו, מפתחים תחושת קרבן ולא מנץ.
- אגרסיביות** - (תוקפנות) התנהגות מורכבת יותר משתי האחרות. התנהגות אגרסיבית מציבה את הצריכים והזכויות של הפרט מעל אלו של الآخרים, ולא מאפשרת לאחר כל בחירה. סגנון ההתנהגות זה משדר רושם של עליונות וחוסר כבוד לאחר, ומפר את זכויותיו. אנשים אגרסיביים מתנהגים כרודנים, ומעוניינים בדרך כלל "לשנות בעניינים".*

* חשוב להזכיר כי אסרטיביות, אגרסיביות, פסיביות הן תוצאה של מעכ. איש אינו בלתי אסרטיבי כל הזמן, או אגרסיבי כל הזמן. כל אדם מתנהג על פי אחד משלשות הסוגיות בהתאם למצב.

תקשות פורמלית - מידע ארגוני העובר בארגון בכיוון ההולם את המדרג הארגוני ואת יחידות הארגון השונות. לארגונים יש בדרך כלל מבנה יציב של תקשורת פורמלית, המורכב מעריכים ממוסדים להעברת הוראות, לדיווח, למשוב ולהעברת מסרים אחרים. הערכיהם המקובלים הם :

ערוץ אני - לאורך המדרג הניהולי, העברת מסרים מלמעלה למטה ובכיוון הנגדי.

ערוץ אופקי ואלכסוני - ערוץ להעברת מסרים ותיאום בין מחלקות ובין עמיתים.

תקשות בלתי פורמלית –

תקשות המתפתחת בארגון לצד התקשות הפורמלית ומשלימה אותה. מעברים בה כל המיטרים שמקורם לא בערוץ הפורמלי. תקשורת זו מספקת צרכים חברתיים ורגשיים של העובדים, שאינם מצויים בייטוי בתקשורת הפורמלית. היא לרוב ספונטנית ומתקיימת בעיקר באמצעות תקשורת ישירה. התקשות הבלתי פורמלית משלימה את התקשות הפורמלית ומעשירה אותה, אולם במצבים מסוימים היא יכולה לפעול בסתרה למטרות הארגון (העברת רכילות, שימושות זדוניות שעלוות לפגוע במהלך העבודה בארגון וכדומה).

פרק 3: מנהיגות

סקירה:

הפרק עוסק בנושאי מנהיגות וניהול, סגנונות מנהיגות, תוכנות המנהיג ותפקידיו המנהל.

היקף שעות: 4 שעות לימוד (חובה).

מטרות כלליות:

- ✓ להקנות מושגי יסוד רלוונטיים לפרק.
- ✓ לפתח הבנה למאפייני/תוכנות הארגון.

מטרות אופרטיביות:

- ✓ הלומד ידע להבחין בין תפקידיו המנהל.
- ✓ הלומד ידע ויבין את המושג מנהיגות.
- ✓ הלומד יכיר את תוכנות המנהיג.
- ✓ הלומד יפתח הבנה לשוני בסוגיות המנהיגות.
- ✓ הלומד ידע לזהות מנהיגים בחיה היומיום.

מושגים:

מנהיגות - חשוב להבחין בין ניהול ובין מנהיגות. קיימות הבחנות שונות בספרות בין ניהול לבין מנהיגות. סיכום ואינטגרציה של הבחנות הללו מבאים למסקנה, שמנהיגות היא תהליכי דינמי של הנעת אנשים לביצוע משימה והיא נוצרת תוך כדי העבודה הניהולית של העומד בראש (יחד עם זאת, אל לנו לשוכח כי מנהיגות עשויה גם לפרוץ גבולות ארגוניים ותפקידיים. כך ניתן לראות חיללים פשוטים וטופסים מנהיגות במצבי קרב, או עובדים מהשורה מובילים מהלך ספונטני בארגון) ניהול, לעומת זאת, מתאר מעמד פורמלי בהיררכיה הארגונית, תפקידו במבנה הפורמלי של הארגון.

מנהל לעומת מנהיג -

מנהל הוא בעל תפקיד העומד בראש ההיררכיה הארגונית ושולט במערכות ובאי הסדר הארגוני. המנהל שומר על האיזון ועל הרצינליות בפעולות הארגון.

המנהיג לעומתו הוא שפורץ גבולות, מחולל שינויים, מביא לפריצת דרך, מסמן תחומי פעילות חדשים, מניע את הארגון ואת אנשיו קדימה למחזות אחרים. ביסוד ההנחה המנהיגות קיימת זיקה רגשית בין המנהיג למונחיו.

סגנון מנהיגות דמוקרטי -

המנהיג מתחשב בדיעותיה של הקבוצה, מכוען אותה מאחורי הקלעים ונוקט גישת יחסית אנוש. כל אחד מחברי הקבוצה שותף בקבלת החלטות. המנהיג מאציל סמכויות, משתף חברים בקבלת החלטות, מספק אינפורמציה מרבית, נוטה לעבודות צוות. יחד עם זאת, המנהיג הדמוקרטי שומר לעצמו את הזכות לקבל את ההחלטה הסופית.

סגנון מנהיגות סמכותי -

המנהיג הוא טיפוס קשוח המשליט משמעת נתן הוראות ופקודות ואינו מתחשב בדעותם של חברי הקבוצה. הוא מרכז בידיו את כל הסמכויות וזכות ההחלטה היא שלו בלבד. יש לו אפשרות להפעיל לחצים וסנקציות על ה cpfopim. הוא מספק אינפורמציה לכפופים רק כשהוא מוכן לנוכח לעשות זאת. כיוון שככל הסמכויות בידיו,طبعי שככל האחריות נופלת עליו. הוא שם את הדגש בעיקר על התפקיד, דורש צייניות מרבית, הוא שמרני מטבעו.

סגנון מנהיגות כריזמטי -

המנהיג הכריזמטי מאופיין ביכולתו להלהיב לביצוע המשימה. מערכת היחסים שלו עם המונחים היא לעתים סוערת והפכפה, והוא מושך אליו אהבה וגם שנאה, העובדים רוצחים מאד להזדהות אותו. וובר (1947) אפיין את הכריזמה כ "סגולת של אישיות הפרט, אשר הודות לה הוא מובדל מבני תמורה רגילים ונוהגים בו כאילו ניחן בסגולות על טבעיות, על אנושיות או לפחות בסגולות ספציפיות יוצאות דופן במיעוד". הכריזמה, על פי וובר, מבוססת קודם כל על ההיענות ועל ההכרה במנהיג הכריזמי מצד המונחים. הכרה זו היא עניין של התמסרות אישית שלמה הנובעת מהتلhnות או מיוש ותקווה. מנהיגים כריזמטיים תוקפים את הסדר הקיים ככזה שאינו טוב ואיינו מספק ומציגים סדר חברתי/ארגוני חדש.

סגנון מנהיגות משיתמת -

המנהיג מוביל את האנשים למען המטרה. הדבר החשוב ביותר, לפני הכל הוא השגת המטרה, ולמקרה הוא מבניס סדר ומארגן את האנשים ואת העבודה.

סגנון מנהיגות חברתי -

המנהיג דואג ליחסים בין אנשים. הוא כמו עובד סוציאלי. הוא מתחשב באנשים, אכפת לו מהם והוא מוכן לעזור להם ולתמוך בהם. הדבר החשוב לו ביותר הוא, שכולם ירגשו טוב וייהיו ביחסים טובים זה עם זה. זה במקומות הראשונים ואחר-כך הדברים האחרים.

ניתן לאבחן את תופעת המנהיגות על פי מספר גישות, והראשונה, המסורתית מביניהן היא גישת התוכנות. גישה זו גורסת כי מנהיגות היא תוכנה נרכשת, ומנהיג הוא מנהיג בכל מצב וקבוצה, בהנחה כי יש כמה תוכנות עיקריות המכשירות אותו להיות כזה. כמובן, המנהיג הוא אדם שנិחן בתוכנות יוצאות דופן, אשר מכוחן הוא משפייע על הקבוצה.

לפי הנחה זו, במאבק הקיים שורדים הפרטימוס המוכשרים יותר, בעלי אותן תוכנות העושות אותן מתאימים יותר לשלול ולהנaging את הפרטימוס החלים או הנחותיים. מהנחות אלה נגזרה התפיסה, כי המנהיגות היא תוכנה, או אוסף של תוכנות, וכי על יסוד זה אפשר להבחין בין מנהיגים לבין לא מנהיגים.

בין התוכנות הללו אפשר למנות: אינטיליגנציה, ביטחון עצמי, התמדדה, עקביות, מרצ, שיפוט נכון, יצירתיות, יוזמה, התלהבות, אופטימיות... יחד עם זאת, הגישה בעיינית למדעי, כי מצאו שא-אי-אפשר לאפיין מנהיגים בתוכנות מסוות. השוני בין מנהיגים גדול יותר מהדמיון ביניהם, וזה אומר שאין דמיון בין מנהיגים בתוכנות. היום נתונים לחשבון כי לא קיים קשר ברור בין תוכנות אישיות לבין מנהיגות.

פיתוח של הגישה במחצית השנייה של המאה העשرين הביא להציג רישימה של אפיונים לדמות המנהיג כפי שסוכמו מהחוקרים: שאיפה עצה לאחריות ולביבוע משימות, מרצ והתמדדה בהשגת המטרות, העזה ומקורות בפתרוות בעיות, דחף להפעלת יוזמה בסיטואציות חברתיות, ביטחון עצמי וחוש לזרות אישית, יכולת לקבל תוצאות של החלטה ופעולות, נכונות לטפוג לחצים בין-אישיים, נכונות לסייע לסקולים והשהיות, יכולת להשפייע על התנהגותם פרטימאים אחרים, יכולה לבנות מערכות של יחסים חברתיים למטרות מוגדרות. רישימה זו מזכירה יותר אפיונים של פרט הנמצא בסיטואציה חברתית ולאו דווקא של פרט בעל תוכנות מנטליות ופיזיות מולדות. כמובן, ניתן להבין לכך **שים שיסוד המנהיגות הוא נרכש ולא מולד**.

תביבים	שיעור	מושגים	הערות זיהומיות ובעליות לימודיו	חומר עזר ללמידה
מן היגאות 4 שעות לימוד	מן היגאות 4 שעות לימוד	מונחים סגנון מנהיגות: דמוקרטי, סמכותי, כרייזמטי, משיתתי, חברתי.	מונען לערמות מהניהיג כל האפשר למניגים שהם מכיריים. לאחר שעמלמו סגנונות המנהיגות, על הולדמידים ליהווות מtbody המנהיגים באיזה סגנון פועל כל אחד, ומהו הסגנון הומולא לכל מצב בחיים.	✓ "פסיכולוגיה חברתית"/ ציפי בר- אל, מרום נוימאיר, עמ' 237-263, הוואת רכס, פְּרוֹיְקְטִים חינוכיים בע"מ).
יש להציג בשיירה בהבנה כי כל אדם נמצוא בתפקיד מנהיגתו בשלבי כשלשו בחיו והוא מאופיין בסגנון הmanınיגות המתאימים לו.	✓ תבוננות המנהיג: גישה התבוננות הmanınיגות המהויה.	יש להציג בשיירה בהבנה כי כל אדם נמצוא בתפקיד מנהיגתו בשלבי כשלשו בחיו והוא מאופיין בסגנון הmanınיגות המתאימים לו.	הגויים האנשי, בעובדה"/ נגאי טאוב, בלחה מהנהאים. היצאת דבר.	✓ דר עברדה – אירום. חשוב עצמאי כמנהיג. ואה נספח 1.
(שורש נהג, או - to lead באנגלית להוביל)		יש להציג להבנה, כי מנהיג המשלב סגנונות ומתחאים, אותם למצוות, הוא הmanınיג המצליח.	"אלרגון וניהיל" – חלק ג' / תמר וינרמן. ליתג – הוצאת ספרדים בע"מ.	

**מדעי ההתנהגות –
מבחן מסכם השכלת יסוד**

שם : _____

- קראו היטב את ההוראות, ענו רק על מספר השאלות הנדרש מכם.
- הבדיקה נערכת עם חומר פתוח.
- משך הבדיקה – שעה וחצי (שתי ש"ל)

מבנה הבדיקה :

1. חלק א' – שאלון אמריקאי (60 נקודות)
2. חלק שני – נכון / לא נכון (30 נקודות)
3. חלק שלישי – שאלה פתוחה (10 נקודות)

נצלחה

חלק א' – שאלון אמריקאי.

הקיימו בעיגול את התשובה הנכונה.
יש לענות על 10 שאלות מתוך ה-12 הבאות.

1. יסודות תרושה חביבים הם:

- א. יסודות תרושה נסתרים המתגלים רק בדור שני או שלישי.
- ב. יסודות תרושה חזקים המתגלים כבר אצל הבנים.
- ג. תוכנות השולטות על אופי האדם.
- ד. כל התשובות נכונות.

2. מה מה הבאים אינו תפקיד של הורה במשפחה המודרנית?

- א. לפרנס את ילדיו אחרי גיל 18
- ב. למצוא לילדיו בני זוג לחיים
- ג. לדאוג לחינוך של ילדיו
- ד. לדאוג לביטחון של ילדיו

3. במאפייני הזיכרון, בזיכרונו לטוח קצר האדם:

- א. שומר על הרבה מידע לזמן ארוך.
- ב. שומר על מעט מידע לזמן ארוך.
- ג. שומר על מעט מידע לזמן קצר.
- ד. שומר על כל המידע לזמן קצר.

4. הדימוי העצמי מושפע מ:

- א. תוכנות הגוף
- ב. תוכנות האופי
- ג. הקשר עם האנשים בסביבה
- ד. כל התשובות נכונות

5. גארדנר טוען כי:

- א. אינטלקנציה היא מנת משכל.
- ב. לאדם כמה כשרונות בתחוםי תפקוד שונים הנקראים אינטלקנציות.
- ג. האינטלקנציה מורכבת משכל בלבד.
- ד. כל התשובות נכונות.

6. בשלב הרכישה בזיכרון:

- א. המידע נרכש בעזרת חמישת החושים.
- ב. המידע נרכש על ידי שינוי וחרוטיות של החומר.
- ג. המידע מאופسان במחסני הזיכרון.
- ד. המידע נשלה לשימוש של המודעות.

7. מניעים פנימיים הם:

- א. מניעים המכטיבים לאדם לצפות לתגמול על מעשיו.
- ב. מניעים המביאים את האדם לבצע מבלי לצפות לתגמול.
- ג. מניעים הגורמים לו להכתיב לסייע את רצונותיו האישיים.
- ד. כל התשובות נכונות.

8. מתקידי השכחה:

- א. לעזר לארגן את המידע.
- ב. לפנות מקום לידע חדש.
- ג. ללמד את האדם לרכוש את המידע.
- ד. כל התשובות נכונות.

9. קונפליקט הוא:

- א. סכוך שקיים רק בנסיבות אלימות
- ב. התנשאות עניינית בין אנשים, כורה בכל משפחה.
- ג. מסוכן רק לנישים וילדים במשפחה
- ד. סכוך שאין לו פתרון ומוביל לגרושים

10. מהו שלב "הkn המתרוקן" בمعالג החיים של המשפחה? –

- א. שלב שבו ילדים בוגרים חיים עם הוריהם.
- ב. שלב שבו נגמרו הקשיים הכלכליים כי הילדים בוגרים.
- ג. שלב שבו יש קשיים כלכליים והקופה התroxנה.
- ד. שלב שבו כל הילדים הבוגרים עזבו את בית ההורים.

11. אדם המשיג את רצונו כשהוא מתנהג בדרך ארץ ונימוס הוא:

- א. אדם פסיבי
- ב. אדם אגרסיבי
- ג. אדם אסרטיבי
- ד. אדם ניטראלי

12. נורמה חברתית היא:

- א. כמות תפוקת עבודה במפעל
- ב. כלל התנהלות בקבוצה
- ג. שיפוט רפואי לרמת הבריאות של האדם.
- ד. כל התשובות נכונות.

חלק ב' - נכון/לא נכון.

הקיימו בעיגול, על פי הדוגמה:
ענו על 10 מתוך 12 השאלות הבאות.

נכון

**1. מדעי ההתנהגות הוא תחום המורכב משלושה תחומיים עיקריים:
פסיכולוגיה, סוציאולוגיה ואנתרופולוגיה.**

נכון / לא נכון

2. הלמידה אינהמושפעת מגורמים כגון מצב נפשי, זיכרון, ארגון ועוד.

נכון / לא נכון

3. גולדמן טוען, כי האינטיליגנציה הרגשית חשובה פחות ממנת משכל.

נכון / לא נכון

4. בכל המשפחות אותן נורמות התנהגות.

נכון / לא נכון

5. המשפחה היא לא מערכת היורכית.

נכון / לא נכון

6. צבע עיניים הוא תכונה מולצת.

נכון / לא נכון

7. יש לשנן מידע, כדי לזכור אותו טוב יותר.

נכון / לא נכון

8. מניעים פנימיים גורמים לאדם לצפות למול חיוני.

נכון / לא נכון

9. האדם עובד תמיד רק למען המשכורת.

נכון / לא נכון

10. השכלה (להבדיל ממנת משכל) היא היכולת ללמידה, לנתח ולחשוב.

נכון / לא נכון

11. הסטטוסים עוזרים לאדם להחליט כיצד להתנהג.

נכון / לא נכון

12. פער דורות קיים רק במשפחות מסורתיות.

נכון / לא נכון

חלק ג': שאלה פתוחה.
ענו על אחת מהשאלות הבאות:

1. הסבירו, מהי אינטיליגנציה רגשית על פי גולמן?
מדוע חשוב ללמד את הילדיים לנחל היטב את האינטיליגנציה הרגשית
שלهما?

---

2. מהם הגורמים המשפיעים על הזיכרון, וכי怎 ניתן לשפר אותו?

---

3. ציינו לפחות שלושה תפקידים שממלאת המשפחה.
מהו לפי דעתכם, התפקיד החשוב ביותר מ_btן תפקידים אלו? הסבירו מדוע
הוא החשוב ביותר.

רוכחית מילאכ "הארוי"

- ✓ נספח 1 : מבנה שיעור מומלץ בהוראת תחום "מדעי ההתנהגות".
- ✓ נספח 2 : פריסת תחום הידע – דף עוז לומד, שתי גרסאות (יש לבחור על-פי רמת היכיתה).
- ✓ נספח 3 : דף לומד – פירמידת היצרים של מאסלו.
- ✓ נספח 4 : דף עבודה לומד – סימני לחץ – שאלון אישי.

רוכחית מילאכ "האבטחה"

- ✓ נספח 1 : "המשפחה כמערכת".
- ✓ נספח 2 : קשר במשפחה.
- ✓ נספח 3 : דף לומד – תפקידים במשפחה.
- ✓ נספח 4 : דף למורה – תפקידי המשפחה.
- ✓ נספח 5 : דף למורה – תפקידי המשפחה, משחק "מי עושים מה".
- ✓ נספח 6 : דף לומד – תרשימים תהליכי התקשרות.
- ✓ נספח 7 : דף למורה – התפתחות ו שינוי במשפחה.
- ✓ נספח 8 : דף למורה – מוסד המשפחה.
- ✓ נספח 9 : דף למורה – סוגים משפחתיים.

רוכחית מילאכ "המקרה"

- ✓ נספח 1 : דף לומד – "חשיבות על עצמן כמנהל..."
- ✓ נספח 2 : דף לומד – "נוסחה להצלחה"

רְסֵמִים מִעָכֶר "גַּאֲרִי"

נספח 1:

מבנה שיעור מומלץ בהוראת תחום "מדעי ההתנהגות":

- ✓ הגדרת נושא.
- ✓ התנсыות הכלולית הפעולות שונות.
- ✓ סיכום תיאורטי קצר בעל פה.
- ✓ סיכום תיאורטי קצר בכתב (בסביבות חצי עמוד).
- ✓ עבודה.
- ✓ סיכום שיעור ברמת המודעות – "מה למדנו...?".

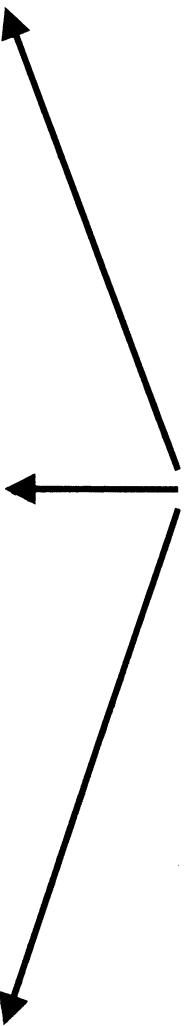
עיבוד החומר ברמה האישית מתבצע למעשה בשלוש רמות:

- ✓ ידע.
- ✓ מילוי נזונות.
- ✓ גישות ועמדות.

נספח 2:

פריסת תחומי הידע - דר לילומד (גירסה א')

מדעי ההתנהגות

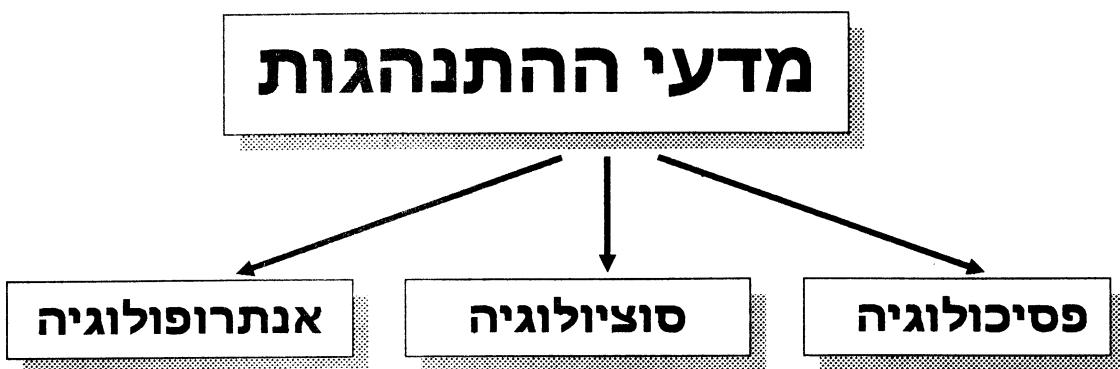
תקור מרבויות שונות, התרבויות שבהן
האדם, השפעתה על אמונתו, ערכיו
והתנהגותו, השפה, המנהגים ועוד.

חק התרבות שבה האדם חי, השפעת
האישיות, גאנזות, דרכיו ומשמעותו
הבראה על האדם, נורמות והתנהגויות
של קבוצות.

חק ניש האדם, התמונות שלו,
האישיות, גאנזות, דרכיו ומשמעותו
ולפניהם.

- שילוש התחומיים - הפסיכולוגיה, הסוציאולוגיה והאנתרופולוגיה,קובעים ביחס את התנהגותם של כל בני האדם ומשפיעים עליהם.
  - כדי להסביר התנהגות של אנשים (בכלל גילו שهما), עליינו :**
    - להכיר את אישיותו (בעזרת הפסיכולוגיה);
    - להכיר את תרבותו ואת אמונתו (בעזרת האנתרופולוגיה);
    - להכיר את התברחה שהיא גמל וחיה (בעזרת הסוציאולוגיה).

פריסת תחום הידע – דף לומד (גרסה ב')

במה עוסקת הפסיכולוגיה?

הפסיכולוגיה עוסקת בחקר התנהגות האדם, רגשותיו, תפיסותיו ועוד.

בפסיכולוגיה תחומיים רבים:

- ✓ פסיכולוגיה קלינית
- ✓ פסיכולוגיה ייעוץ חינוכית
- ✓ פסיכולוגיה התפתחותית
- ✓ פסיכולוגיה חברתית
- ✓ פסיכולוגיה ארגונית ותעשייתית
- ✓ פסיכולוגיה מחקרית

מי הם העוסקים בפסיכולוגיה?

- ✓ **הפסיכולוג** – נותן טיפול נפשי לאנשים שיש להם קשיים, ומבחן הפרעות בהתנהגות בעזרת מבחנים.
- ✓ **הפסיכיאטר** – רופא, הנוטן טיפול נפשי, מבחן הפרעות ונעזר בתרופות. הוא בעל הסמכות לאשפז חולמים בבית חולים.
- ✓ **הייעץ חינוכי** – פסיכולוג שהתמחה בתחום בית הספר. הוא מפנה ילדים הסובלים מבעיות או התנהגות לאבחן ולטיפול, ומיעץ בהכנות תכנית לימודים. יש לו תפקיד חשוב בפסיכולוגיה מונעת.
- ✓ **הייעץ הארגוני** – עובד עם מוסדות וארגוני, מייעץ לעובדים בנושאים הקשורים ביעילות עבודתם ובתקופוד בתוך צוות העובדים.
- ✓ **מרפאים בהבעה ויצירה** – (מטפל באומנות, בתנועה וכו') בשנים האחרונות פותחו מקצועות, המשלבים טיפול עם יצירה והבעה, מתוך האמונה של יצירה ולהבעה העצמית יש יכולת טוביה של תקשורת וריפוי, והן תורמות לתהליכי הטיפול.

נספח 3:

פירמידת הצרכים של מאסלו:

מאסלו דירג את הצרכים המשותפים לכל בני האדם בפירמידה. הוא האמין, כי אדם לא יכול לספק צרכים משלבים גבוהים בפירמידה, לפני שסיפק קודם כל את הצרכים הנמוכים יותר בה.

5. הצורך במימוש עצמי -

הneed לבטא
כישרונות מולדדים.

4. צורכי הערכה -

הneed לדעת שאני מסוגל לעשות דברים, הneed לקבל מחמות מאחרים
(לדעת שמעריכים אותי).

3. צורכי השתייכות ואהבה -

הneed להיות אהוב ונאהב, הneed במשפחה,
הneed בחברה, הneed לדעת מהם שורשי ועוד.

2. צורכי הגנה -

בביטחון פיזי, דירות ועוד.

1. צרכים גופניים -

מזון, אוויר, שינה, טמפרטורה מתאימה, יחסין מין ועוד.

נספח 4:

דף עבודה לומד

סימני לחץ – שאלון אישי

שםנו X בעמודה המתאימה

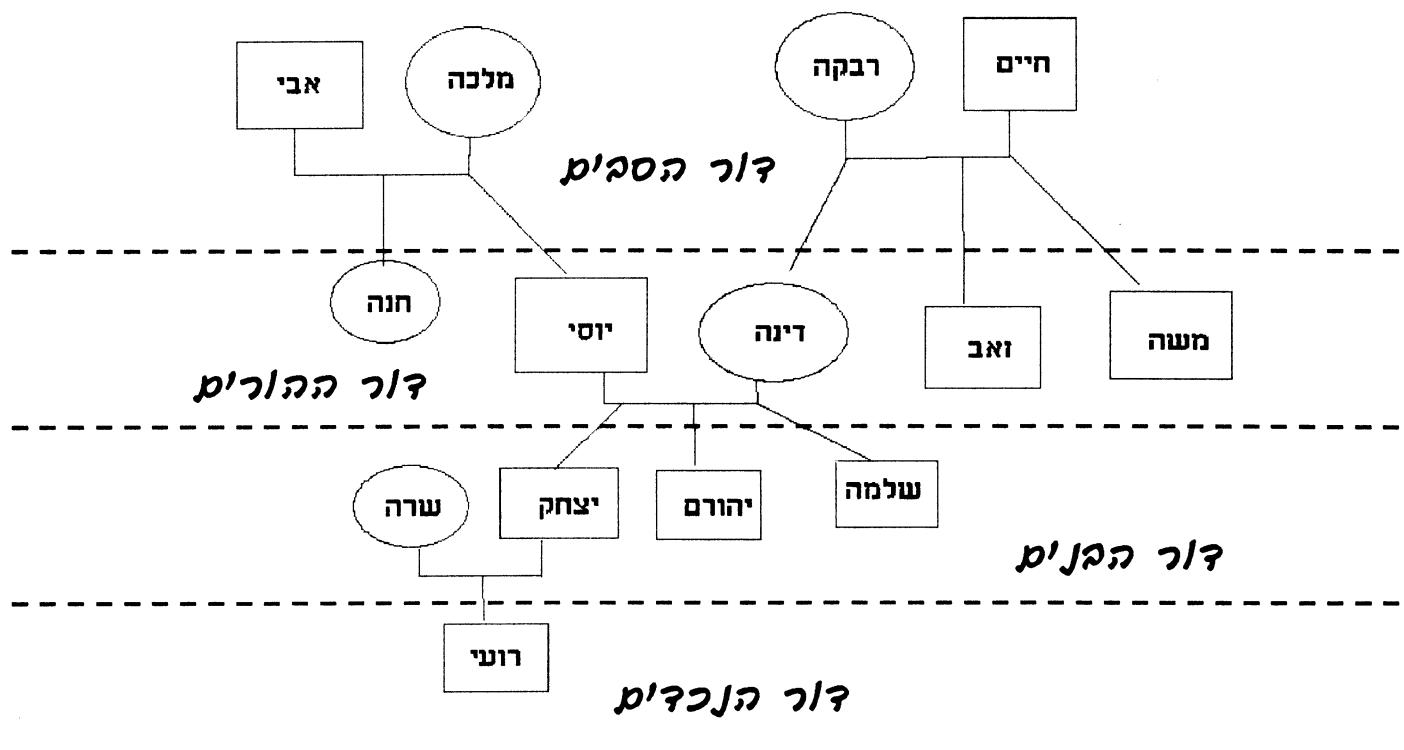
תחושת לחץ				
לא	או פעם	לפעמים	פעמים	רבות
				1. אין לי תיאבון בשעת לחץ.
				2. אני דוחה הכלול לרגע האחרון.
				3. אני סובל/ת מכabi רأس ובטן לפני התמודדות.
				4. אני מרגישה/ה לחץ בחזה ובבטן לפני התמודדות.
				5. אני חושבת/ת: "מה יהיה אם..."
				6. אינני ישן/ישנה בלילה שלפני ההתמודדות.
				7. אני עצבנית/בבוקר שלפני ההתמודדות.
				8. אני רוצה לברוח מההתמודדות.
				9. אני משקיע/ה זמן ואנרגיה בלי סוף.
				10. תקופת ההתמודדות היא תקופת עינוי וסבל.
				11. לפני ההתמודדות אני מרגישה/ה צורך מוגבר לצאת לשירותים.
				12. בשעת לחץ אני מזיע/ה יותר מתמיד.
				13. בשעת לחץ אני שוכחת פרטים ומבדכת את רצף המחשבה.
				14. קשה לי להתרכו.
				15. בשעת לחץ אני בוהה באויר וחולט.

رسמיימט גאנץ "האַפְּמָה"

נספח 1: המשפחה כמערכת

דף למורה

באמצעות הסרטוט ש להלן, ניתן להמחיש לומד את המושגים: משפחה כמערכת, דורות במשפחה. לאחר מכן, יש לבקש את הלומדים למלא טבלה, ולציין בה מי נמצא במשפחהם בכל דור.

נספח 2:

קשר במשפחה

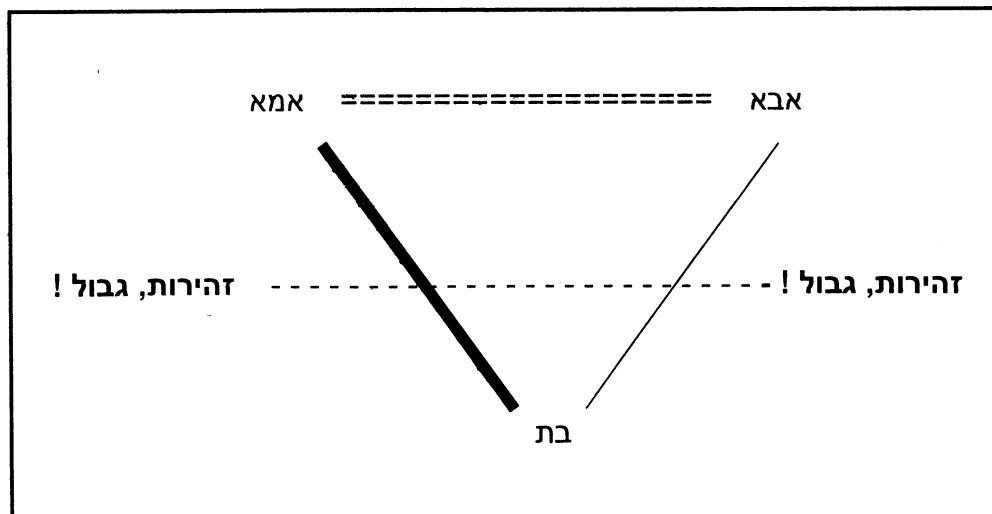
הוראות למורה:

מטרת הסיפור המובא להלן היא לאפשר לתלמיד להבין את המושג "גבול", מושג שהוא מוחשי בין מדיניות או חצרות בתים (גדר הפרדה), אבל מופשט כשהוא קשור ליחסים בין בני אדם. אפשר להיעזר בספרות לצורך הקניית מושגים נוספים, כמו קוואלייציה, דור, שגם הם מושגים מופשטיים שלא קל להבינים. כדי להיעזר גם בתיאור הגרפי הממחיש את המושגים, ולבקש מהתלמידים להסביר אותם ואת שימושיהם ליחסים במשפחה ולתפקיד המשפחה כמערכת.

דף לתלמיד: קשר במשפחה

אמא ואבא לא מסתדרים ביניהם. הם לא מדברים זה עם זה. אבל אמא בקשר טוב עם הבית שלה, בת ה-17. היא מספרת לבת הכלול. היא מספרת מה קשה לה עם אבא, ומה היא לא אוהבת באבא. אמא מתיעצת רק עם הבית שלה בכל עניין, ולפעמים גם מקבלת החלטה בניגוד לדעה של אבא. אמא עושה קוואלייציה עם הבית שלה. במשפחה הזאת יש קשר טוב בין שני דורות - אמא ובת, ויש קשר רע באותו הדור - אבא ואמא. במשפחה זאת אמא עוברת את הגבול בין דור ההורים לדור הילדים.

כאשר אמא או אבא עוברים את הגבול בין הדורות וועושים קוואלייציה עם אחד הילדים נגד ההורה השני, היחסים בין ההורים מתקללים, וזה משפיע לרעה על הילדים ועל כל בני המשפחה.

נספח 3: **תפקידים במשפחה**

למורה:

לפניך דף עבודה, שיעזר להבהיר את ההבדל בחלוקת התפקידים בין משפחה מסורתית למשפחה מודרנית. השאלות בדף לתלמיד יכולות לשמש בסיס לדיוון בRICTה.

דף עבודה לתלמיד

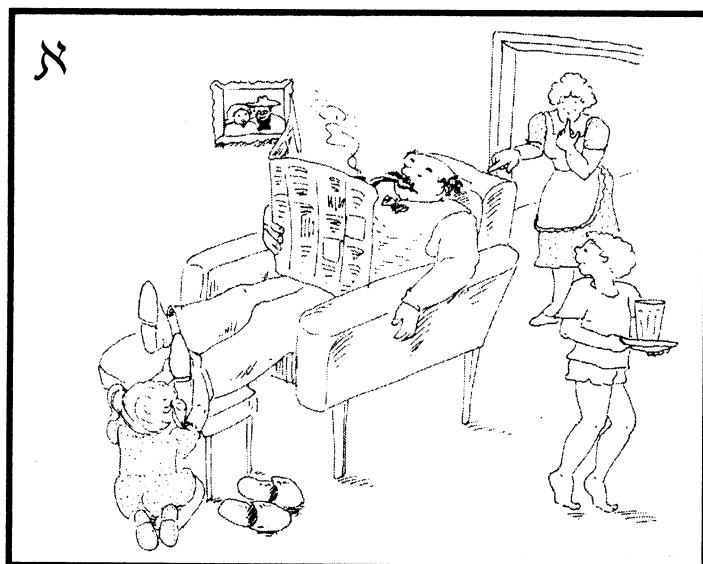
הסתכלו על שתי הקריקטורות וזהו :

מה ההבדל ביןיהם בכל הנוגע לתפקידי הגבר?

אייזו תמונה מתאימה למה שקרה במשפחה שלכם?

אייזו תמונה מתאימה למה שקרה במשפחה של : ילדים? נסוכים? שכנים?

מה שונה בחלוקת התפקידים בין בני המשפחה בדור שלכם, של הילדים שלכם ובדור הנכדים?

תפקידי המשפחה

דף למורה

תפקידי ההוריות:

תחומי האחריות של ההוראה השתנו במשך הדורות בהתאם להתפתחויות החברתיות ולשינויים בתפיסה דומות האדם הצעיר והמבוגר.

כיום ההוראה אחראי על:

- ✓ הבראות הגוףנית של הילד.
- ✓ הבראות הנפשית של הילד.
- ✓ היחסות של הילד (ללמודו כיצד להתנהג כלפי זולתו, כיצד לחיות בחברה וכן להכיר לו את הערכים האישיים והחברתיים המתאימים למשפחה).
- ✓ הקניית דעת ליד בשותפות עם מסגרות החינוך ועם החברה שהוא חי בה.
- ✓ פיתוח כישורים ויכולות של הילד.
- ✓ עתידו הכלכלי של הילד (על ידי דאגה שילמד מכך לפנסתו בעתיד).

ההוראה משפיע על עיצוב אישיותם של הילדים (על הדברים שאינם עוברים בתורשה) דרך:

- ✓ האווירה שהוא יוצר בבית שבו הילדים גדלים. אווירה משפחתייה היא סך כל הערכים, האמונות, המנהגים והיחסים בין ההוריות.
- ✓ היחס והציפיות של ההוראות מהילדים, על פי **סוד הלידה שלהם** :
- * למה אנחנו מוצפים מהבן הבכור ? האם זה דומה לציפיות מבת בכורה?
- * למה אנחנו מוצפים מילד שני?
- * למה אנחנו מוצפים מהילדים הקטנים?
- * למה אנחנו מוצפים מילד יחיד?
- * האם במשפחה שלנו הציפיות מבן שונות מציפיות מבת?

✓ **דרבי החינוך** שאנו נוקטים מתוך רצון שילדיםינו יגדלו וייהו לאנשים בטוחים בעצמם וביכולותיהם, מתחשבים באחרים, שלא יפחדו לנשות ולהיכשל וידעו ללמידה מטעויות שהם ואחרים עושים ; אנשים אחרים ועצמאיים שמכבדים את עצם ואת האחרים.

יש דרכי חינוך ייעילות, שעוזרות להורה להשיג את מטרותיו החינוכיות :

עידוד, הקשבה, תוצאות טבעיות והגיוניות ועוד.

לעומתן, יש דרכי חינוך שאין יעילות להשתגת המטרות החינוכיות, כמו פינוי, ביקורת, האשמה, ציפיות שאין הולמות את יכולת הילד, לחץ ונוקשות, הגנת יתר, רחמים ועוד .

נספח 5:

תפקידי המשפחה

דף למורה

פעילות קבוצתית: משחק "מי עושה מה"

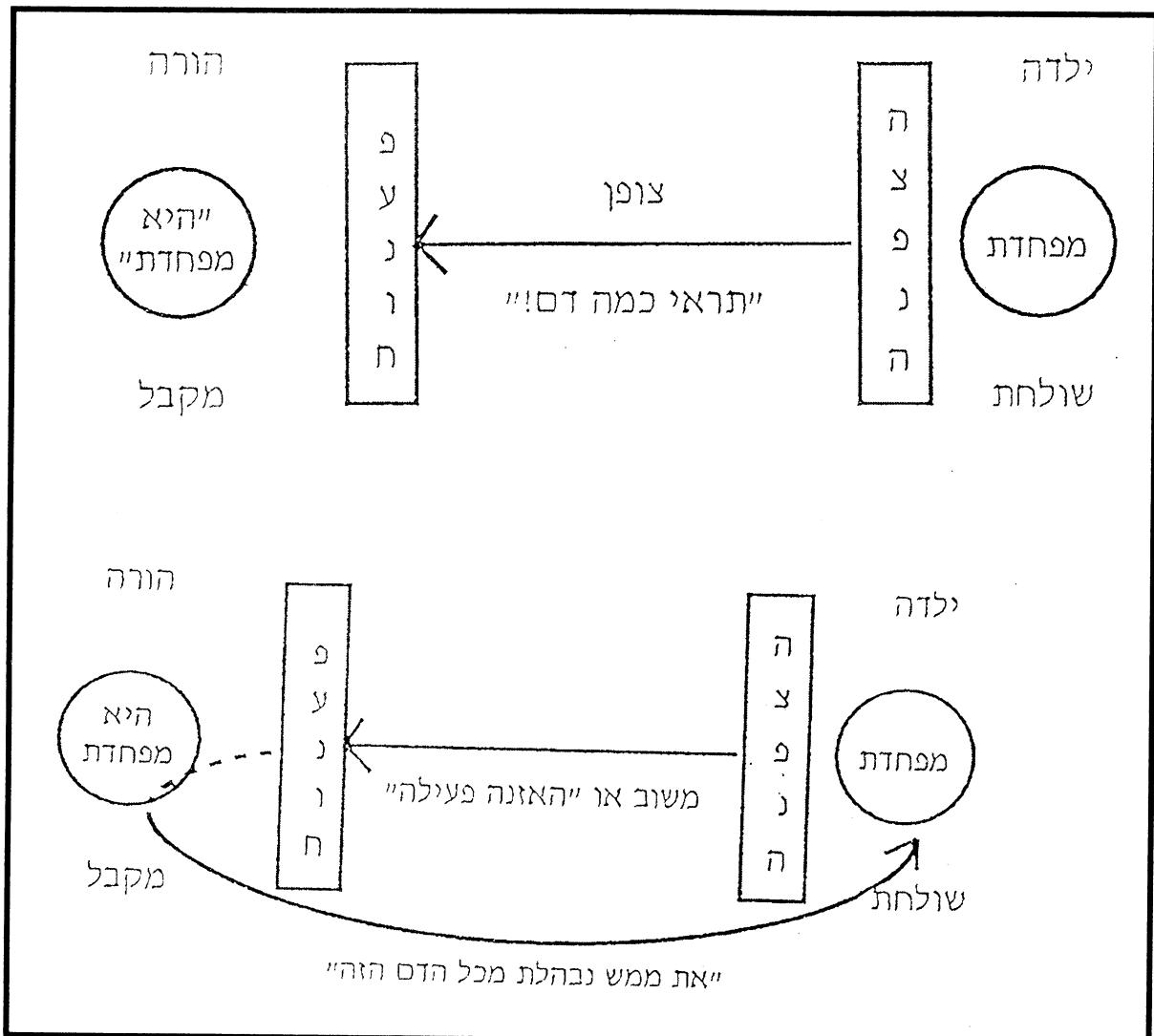
1. המשתתפים נחלקים לקבוצות בנות שלושה משתתפים.
2. כל משתתף מקבל קלף, שעליו רשותו "תפקידי הבעל", או "תפקידי האישה", או "תפקידי הילדים".
3. על כל שולחן מונחת ערימת קלפים. על כל קלף רשות תפקיד שצורך למלא במשפחה.
4. כל משתתף לוקח בתורו שלושה קלפים מהערימה, בלי להסתכל בהם.
5. כל משתתף מרים בתורו עוד קלף מהערימה.
6. אם הקלף מתאים, לדעתו, לתפקידו, השווה מיצג (בעל, אישה, ילדים), הוא לוקח אותו לעצמו, ומוחזיר לתחתית הערימה קלף שאינו מתאים – מלאה שבידו.
7. אם הקלף שלקח מהערימה אינו מתאים, לדעתו, הוא מוחזיר אותו לתחתית הערימה.
8. כעבור 10 דקות מפסיקים את החלפת הקלפים.
9. החברים בקבוצה מראים את קלפיהם.
10. כפולה מסכמת למשחק, נברר את הנקודות הבאות:
  - א. אם כל אחד מהמעורבים מסכים לחלוקת התפקידים שקבעו חברי?
  - ב. אם יש תפקידים שאינם מותאמים גם לבעל וגם לאישה? אם כן, מהם?
  - ג. אם יש תפקידים, שאינם מותאמים לכל בני המשפחה? מהם?

רשימת הקלפים (התפקידים):

1. לעורך קניות.
2. לטאטא את הבית.
3. לדאוג לפרנסה.
4. לעוזר לילדים בשיעוריים.
5. לדאוג לשילוט חשבונות.
6. לכבד את בני המשפחה.
7. לשוחח עם הילדים.
8. לארח קרובים בבית.
9. להש��ות עציצים.
10. לדאוג לביטוח.
11. ללקת עם הילדים לקולנוע.
12. לעוזר לבני המשפחה ולעוזד אוטם.
13. לדאוג לקישוט ולטיפוח הבית.
14. לעורך את השולחן.
- 15.لبשל.
16. לכבס.
17. להאכיל ולחתחל את התינוק.
18. לקנות עיתון.
19. להוריד את פח האשפה.
20. לתקן ברז או פקק חשמל.
21. לאפות עוגות.
22. להכין חגיגת יום הולדת.
23. לסדר את החדרים.
24. להסביר את אירועי החדשות.

נספח 6:

תרשים תħallir התקשרות

התפתחות ושינוי במשפחה

דף למורה

הוראות: הכנן את הדגם המצורף על בריסטול. חבר ייחד שני עיגולים היכולים להסתובב כל אחד בנפרד.

המטרה: להציג לתלמידים את שלביים הנורמטיביים שכמעט כל משפחה עוברת מול האירועים שבאים שינויים לא נורמטיביים, שיכולים לקרות בכל שלב בחיי המשפחה, והם משמעותיים מאוד על חייה. כל מעבר מצריך התמודדות והסתגלות. כמשפחה מצליחה להתמודד היטב עם השינויים, היא עוברת משלב לבילויים גדולים. כמשפחה עצינה יכולה להתמודד היטב עם השינויים והמעבר, היא "נתקעת" ומתפקדת בצורה בלתי יעילה שאינה לטובה חברה. המעברים הללו נורמטיביים חופנים בתוכם גם משבר ו גם צמיחה. משפחה חזקה עוברת את המשבר וצומחת ממנו. משפחה חלה נכנסת במצב פטולוגי, ואינה מצליחה לתקן היבט והוא נזקק לעזרת שירותים ציבוריים או לעזרת הקהילה.

הערות DIDAKTISCHES: אפשר לבדוק עם התלמידים באיזה שלב בחיים הם נמצאים כיום וכיידם הם מרגנישיס בשלב זה. כמו כן אפשר לשאול האם עברו בחיים גם אירוע לא נורמטיבי (המעגל הפנימי), וכיידם התמודדה משפחתם עם המשבר. אילו כוחות הם מצויים בתוכם ובמשפחה, بما עוזרו מוחן למשפחה (מוסדות מדינה, קהילה, משפחה מורחבת ועוד).

נספח 8: מוסד המשפחה (בתכנית המורחבת)

דף למורה - המשפחה

המשפחה היא הטא החברתי הבסיסי. בדרך כלל, כ舍մדים על משפחה, מתכוונים למשפחה גרעינית. משפחה כזו מתחילה בזוג אנשיים, ולאחר-כך מצטרפים אליה ילדים. זאת אומרת, שמדובר במסגרת של הורים וילדים החיים תחת קורת גג אחת. לעיתים יש במשפחה גרעינית גם סבא וסבתא ובני משפחה אחרים החיים באותו דירה, ומתקיים בהם מגעים יומיומיים.

כיום יש כמה סוגים של משפחות, המקובלים בחברה:

- ✓ משפחה המורכבת מבני זוג בלבד, שאין להם ילדים.
- ✓ משפחה שיש בה אם, אב וילד אחד או יותר.
- ✓ משפחה שיש בה הורה אחד בלבד וילד אחד או יותר. משפחה זו נקראת "חד הורות".
- ✓ משפחה שיש בה שני הורים, אבל הילד או הילדים הם של הורה אחד בלבד. משפחה זו נקראת "מורכבת".
- ✓ משפחה שיש בה שני הורים שככל אחד מהם יש ילדים מנישואים קודמים, ולעתים יש להם ילדים משותפים. גם משפחה זו נקראת "מורכבת".
- ✓ משפחה שיש בה סבא/סבתא, הורים, ילד או ילדים. משפחה זו נקראת "רב-דורית".
- ✓ משפחה שיש בה בני זוג מאותו המין, ולעתים הם מגדלים ילד או ילדים.

משפחה גרעינית נוצרת כשני אנשים, בדרך כלל גבר ואישה, מחייבים להתחtocן וליצור מערכת משותפת עם מחויבויות אישיות וחוקיות. כל אחד מבני הזוג בא ממשפחה – משפחת מוצא – שבה גדול וממנה שאב את הרגליו, גישותיו לחיים, ערכיו, אמונהו ודעותיו, וכן את דרכיו החשיבה הייחודית לו. עובדה זו עלולה ליצור קשיים בעיקר בתחילת החיים המשותפים, אבל גם לאורך חיים ביחד של בני הזוג, ולכן הם צריכים לעשות שורה ארוכה של ויתורים וללמוד להסתגל זה לזה. לא די באהבה וברגשות החובבים שהיו בתחלת הקשר הזוגי ובתקופת יOUTH הדבש. כדי להיות חיים טובים ביחד יש לפתח את ההיכרות העצמית וההידית ואת ההבנה זה את זה. חשוב שתהייה מודעתות של כל אחד לעצמו ולצרכיו הוא וכן לצרכי בן הזוג ולאישיותו הייחודית. דברים אלה יכולים לאפשר לשני בני אדם השונים זה מזה להיות ביחד, להתמודד בהצלחה עם קונפליקטים ועם חילוקי דעתות ולעמד בצלחה במשימה הלא קללה של גידול ילדים.

נספח 9: דף למורה – סוגים משפחתיים

המשפחה היא התא החברתי הבסיסי. בדרך כלל כשלם דברים על משפחה, מתקווים למשפחה גרעינית המתילה מזוג אנשים ואחר-כך מצטרפים אליו ילדים. זאת אומרת, מדובר במשפחה של הורים וילדים החיים תחת קורת גג אחת. לעיתים יש במשפחה גרעינית גם סבא וסבתא ובני משפחה אחרים, הגרים באותו דירה ויש עמם מגעים יומיומיים.

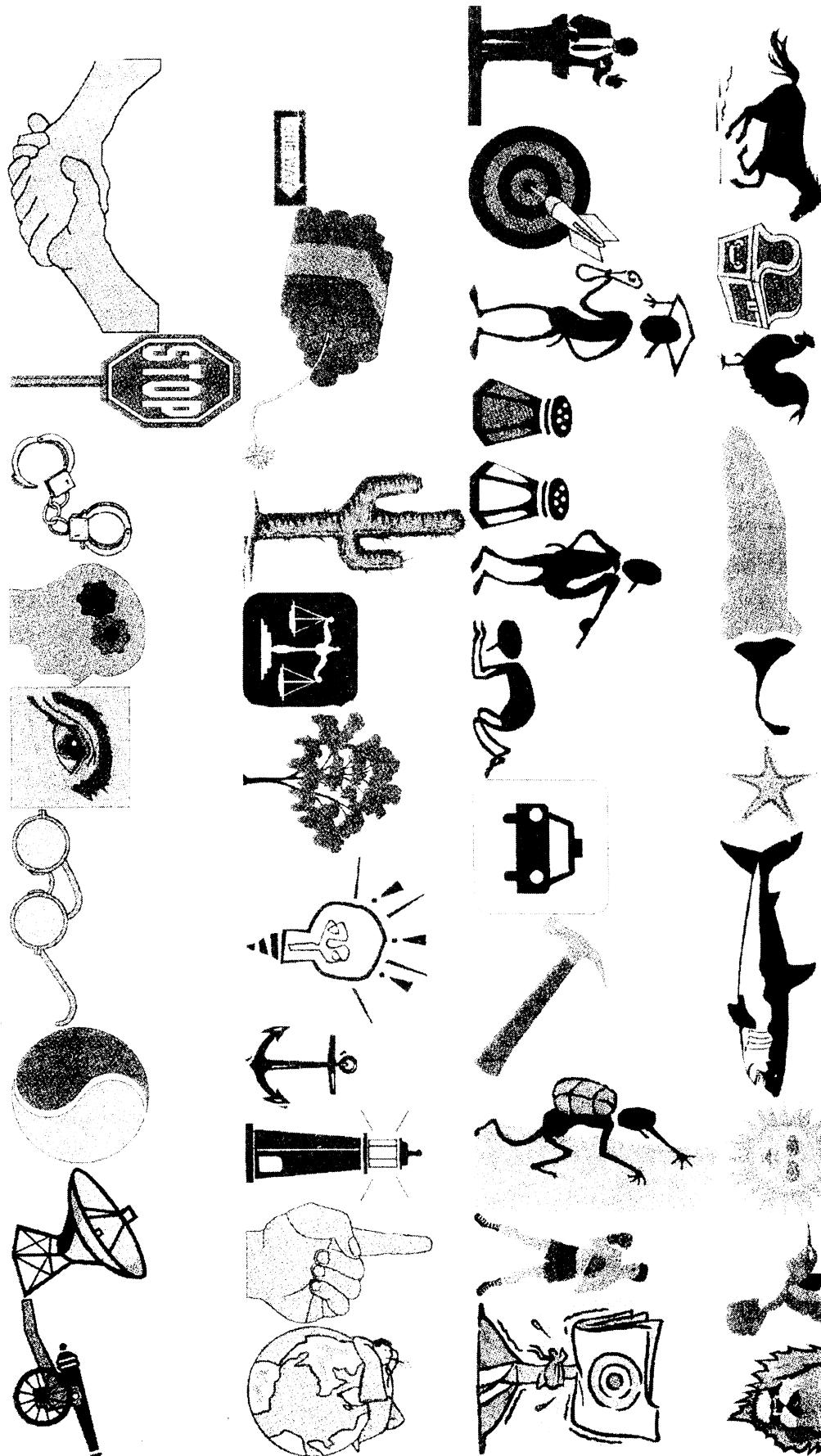
קיימים יש כמה סוגים של משפחות, המקובלים בחברה:

- ✓ משפחה המורכשת מבני זוג בלבד, שאין להם ילדים.
- ✓ משפחה שיש בה אם, אב וילד אחד או יותר. המשפחה זו נקראת "חד הורית".
- ✓ משפחה שיש בה שני הורים, אבל הילד או הילדים הם של הורה אחד בלבד.
- ✓ משפחה זו נקראת "מורכבת".
- ✓ משפחה שיש בה שני הורים, שכלכל אחד מהם יש ילדים מנישואים קודמים, ולעתים יש להם ילדים משותפים. גם משפחה זו נקראת "מורכבת".
- ✓ משפחה שיש בה סבא/סבתא, הורה אחד, ילד או ילדים. המשפחה זו נקראת "רב-דורית".
- ✓ משפחה שיש בה בני זוג מאותו המין, לעיתים מגדלים לצד או ילדים.

משפחה גרעינית נוצרת, כשהשני אנשים – בדרך כלל גבר ואישה – מחליטים להתחננו וליצור מערכת משותפת עם מחויבויות אישיות וחוקתיות. כל אחד מבני הזוג בא ממשפחה – משפחת מוצא – שבה גדל וממנה שאב את הרגלו, את נישותו לחיים, את ערכיו, אמונהו ושאיפותיו, וכן את דרכי החשיבה המיויחדות לו. עובדה זו יכולה, לעיתים, לעורר קשיים, בעיקר בתחילת החיים המשותפים, אבל גם לאורך חיים ביחיד של בני הזוג, ולכן הם צריכים לעשות שורה ארוכה של ויתורים וללמוד להסתגל זה לזה. לא די באהבה וברגשות החובביים שהיו בתחילת הקשר הזוגי ובתקופת ירח הדבש. כדי לחיות חיים טובים ביחיד, יש לפתח את היכולות העצומות וההדריות ואת ההבנה איש את רעהו. חשוב שתיהיה מודעתות של כל אחד לעצמו ולצרכו הוא וכן לצורכי בן הזוג ולאישיותו הייחודית. דברים אלה יכולים לאפשר לשני בני אדם השונים זה מזה לחיות ביחד, להתמודד בהצלחה עם קונפליקטים ועם חילוקי דעת ולבמוד בהצלחה במשימה הלא קללה של גידול ילדים.

עַלְתָּה רִאֵן רַקְעֵן כְּרֻעֵן...

תגונת: *רואה'ם פארס* "מגלה"

נוסחה להצלחה

דף לומד

מ Chapman את המושג להצלחה: להלן נוסחה (ביטוע אмерיקאי...)
עשוייה לעזור לכל מנהל ואיש מכירות (שעוזר לעצמו...)

התחל ב- **Losers** ('מפסידנים') ולאחר שתכיר בmgrעות אפשריות, עברו ל- **Winners** ('מצחינים') והתחל בהטמעה :

Losers

L - Later	מאחרים בחשיבה וב�行יה
O - Overworked	מציפים' עצם במטלות ואין מצליחים בהן
S - So - SO	עושים הכל 'חופשי'
E - Evade	נמנעים מיזמות ואחריות
R - Retire	מחלייטים על פרישה 'מקדמת' מהתמודדות
S -	אין מסיים את מה שהתחילה

Winners

W - Work	פועלים בגישה תכליתית ויעילה
I - Innovation	מגלים חדשות רעיונית ויישומית
N - Now	אין דוחים חשיבה ו�行יה למועד אחר ...
N - natural	הופכים את ההצלחה למצב טבעי
E - Energy	משכיעים ומרקינים אנרגטיות ודינמיות
R - Repeat	חוזרים על ההצלחות
S - Sell	'מוכרים' פתרונות לבני עניין

ביבליוגרפיה

- אטקינסון, אטקינסון והילגארד, **מבוא לפסיכולוגיה**, לדורי, 2000.
- ניצה אייל, **נפלאות הזיכרון ותעtooוי השכחה**, אריה ניר, 2004.
- עופרה אילון, **איזון עדין**, ספריית פועלים, 1983.
- מ' אליאס, ס' טוביאס, ב' פרידלנדר, **אינטרליגנטיה וגישה להורים**, מטר, 1999.
- **אנציקלופדיה למדעי החברה**, ספריית הפועלים, 1967.
- א' פיבר, א' מייזליש, **אחיכם ללא יריות**, לייף סנטר, אלקנה 1999.
- א' בן זאב **בסיס הרוגשות**, זמורה ביתן, 2001.
- א' בן זאב, **ישראל**, זמורה ביתן, 1998.
- דליה בר, דליה הופשטיין, **"כשרים, קשרים ותקשות"**, מקרה להוראת יסודות תקשורת המונחים, האגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך, ירושלים 1999.
- תלמה בר אב, **לגתת בחיכים**, מכון אדרל, 1997.
- ציפי בר-אל ומרים נוימאייר, **מפגשים עם הפסיכולוגיה**, מפגש ראשון - **פסיכולוגיה כללית**, חלק א', רכס, 1996.
- ציפי בר-אל ומרים נוימאייר, **מפגשים עם הפסיכולוגיה**, מפגש שלישי - **פסיכולוגיה חברתית**, רכס, 1996.
- זאב ברגמן, אסתר כהן, **המשפחה, מסע אל עמק השווה**, עם עובד, ת"א, 2000.
- אביעד בר-חיים, **התנהלות ארגונית**, CRCIM א-ו-ב', האוניברסיטה הפתוחה, 1994.
- ליואנרד ברים ופיליס סלזני, **עיקרי הסוציולוגיה**, גומא, 1984.
- תומס גורדון, **הורות יעילה**, יבנה, 1995.
- דניאל גולמן, **אינטרליגנטיה וגישה**, מטר, 1995.
- **הורים וילדים, מס' 1: המשפחה מה?** ?, האוניברסיטה הפתוחה ומשרד החינוך, המחלקה לחינוך מבוגרים, 1980.
- **האדם בחברה**, מבוא לסוציולוגיה יח' 1-2, האוניברסיטה הפתוחה.
- רינה כהן, **"משפחה לעניין חינוך מבוגרים - תאוריית ומעשה"** משפחה ודעת א', משרד החינוך ירושלים, 1997, עמ' 3-19.
- רינה כהן, **"תרומות חינוך מבוגרים למשפחה בקהילה"**, גdish ג-ד, ירושלים תשנ"ז, עמ' 111-124.
- כ"ץ עלי, אוּר גוזל, מודן 1999.
- **"לא לבדו"** אשנב לפסיכולוגיה חברתית, האוניברסיטה הפתוחה, 1987.
- אריה ניר (עורך), **גוף האדם, המכונה שלא תיאמן**, מעירב, 1989.
- וירגיניה סאטיר, **המשפחה המודרנית**, ספריית הפועלים, תל-אביב, 1975.
- עליזה סיון (עורכת), **פרקיט ברבייה**, האגף לתוכניות למודדים, 1973.
- יצחק סמואל, **ארגוני ארגוניים**, אוניברסיטת חיפה, הוצאה זמורה-ביתן, 1996.
- חיים עמית, **הורים כבני אדם**, ספריית הפועלים, 1997.
- חיים עמית, **"המשפחה כארגון"**, משפחה ודעת א', משרד החינוך ירושלים, 1997, עמ' 67-79.
- חיים עמית, **"הורות כאתגר בהთפתחות אישית"**, מנהה למנה מס' 5, משרד החינוך והתרבות, 1993, עמ' 21-40.
- ק' רוגרס, **משמעות ההבנה והקבלת**, ספריית הפועלים, 1980.
- דניאללה רוט-הילר ונואה ניסן (עורכות), **היחיד והסדר החברתי**, מקרה בסוציולוגיה לבתי ספר תיכוניים, עם עובד, 1987.
- אינה פוקס **שינוי דרך חיים במוסדות החינוך**, מאפיינים של תהליכי שינוי, ציריקובר, 1995.
- יונתן שפירא ואורי בן-אליעזר, **יסודות הסוציולוגיה**, עם עובד, 1986.

עורי לימוד וערכות:

- **תכנית "מעגליים"**, ערכה להוראת נושאי יסוד במדעי ההתנהגות ובה טקסטים ללמידה ועיבוד הנושא למורה. משרד החינוך והתרבות, האגף לחינוך מבוגרים, מחוז דרום.
- **"על כל צרה שלא תבוא"** ערכה להוראת הנושא לחץ וষחיקה. הערכה מעובדת לרמת השכלת יסוד, והוא כוללת טקסטים, דפי עבודה, עיבוד נושא ונספחים להרחבה והעשרה, משרד החינוך והתרבות, האגף לחינוך מבוגרים, מחוז הדרומי.
- **"מי מפחד משינוי"**, ערכה להוראת נושא השינוי. הערכה כוללת טקסטים ללמידה ועיבוד נושא למורה והוא מעובדת לרמת השכלת יסוד. משרד החינוך והתרבות, האגף לחינוך מבוגרים, מחוז דרום.
- את התכניות ניתן להשיג בשני אופנים:
אצל המדריכות במחוזות (על גבי דיסקט), או באתר האינטרנט שכתובתו:
<http://www.orianit.edu-negev.gov.il/mevugarim>

ביבליוגרפיה יצירתיות להעשרה השיעורים:

- ✓ ספרים רלוונטיים, כמו : "ציפור הנפש", "הנסיך הקטן", "העץ הנדייב", "כמו מעגליים במים" וכל העולה על הדעת,CID הדמיון הטובה. מגזינים כמו "חברים אחרים", "הורים וילדים", "מסע אחר" ועוד ועוד ...
- ✓ מדור "למשפחה" בעיתון "שער למתחיל".
עיתונות רגילה.
- ✓ סרטים : "משפחה צנענין", "פוקנהונטס", "הקייז של אביה", "קובלן", "חתונה מאוחרת", "תרנגול כפרות", "שchor", "לחם", "מלך הנערים", מרכיבי הגש ועוד רבים זכורים וטובים.
- ✓ פרקים מסדרות טלוויזיה : "בית ים - ניו יורק", "ענין של זמן", "קשר משפחתי" ועוד.
- ✓ שירים : שרית חדד – "החותנת" ועוד ...

